

IV

(Muut säädökset)

EUROOPAN TALOUSALUE

EFTAn VALVONTAVIRANOMAINEN

EFTAn VALVONTAVIRANOMAISEN PÄÄTÖS

N:o 28/08/KOL,

tehty 23 päivänä tammikuuta 2008,

puualan tukiohjelmasta (Verdiskapningsprogrammet for tre) Norja

EFTAn VALVONTAVIRANOMAINEN ⁽¹⁾, joka

sesta ja tulkinnasta ja erityisesti niissä olevat aluetukea sekä tutkimus- ja kehitystukea käsittelevät jaksot,

ottaa huomioon sopimuksen Euroopan talousalueesta ⁽²⁾ ja erityisesti sen 61–63 artiklan sekä pöytäkirjan 26,

ottaa huomioon ryhmäpoikkeusasetukset koulutustuesta sekä pienille ja keskisuurille yrityksille (pk-yrityksille) myönnetystä tuesta sekä asetuksen vähämerkityksisestä tuesta ⁽³⁾,

ottaa huomioon EFTA-valtioiden sopimuksen valvontaviranomaisen ja tuomioistuimen perustamisesta ⁽³⁾ ja erityisesti sen 24 artiklan,

ottaa huomioon valvonta- ja tuomioistuin sopimuksen pöytäkirjassa 3 olevan I osan 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta 17 päivänä toukokuuta 2006 tehdyn valvontaviranomaisen päätöksen N:o 147/06/KOL,

ottaa huomioon valvonta- ja tuomioistuin sopimuksen pöytäkirjassa 3 olevan I osan 1 artiklan 2 kohdan sekä II osan 4 artiklan 4 kohdan, 6 artiklan, 7 artiklan 5 kohdan sekä 13 ja 14 artiklan,

on kehottanut asianomaisia esittämään huomautuksensa valvonta- ja tuomioistuin sopimuksen pöytäkirjassa 3 olevan II osan 6 artiklan mukaisesti ⁽⁶⁾,

ottaa huomioon valvontaviranomaisen antamat valtiontuen suuntaviivat ⁽⁴⁾ ETA-sopimuksen 61 ja 62 artiklan soveltami-

⁽¹⁾ Jäljempänä 'valvontaviranomainen'.

⁽²⁾ Jäljempänä 'ETA-sopimus'.

⁽³⁾ Jäljempänä 'valvonta- ja tuomioistuin sopimus'.

⁽⁴⁾ Valtiontukea koskevat menettelysäännöt ja aineelliset säännöt – Suuntaviivat ETA-sopimuksen 61 ja 62 artiklan sekä valvonta- ja tuomioistuin sopimuksen pöytäkirjassa 3 olevan I osan 1 artiklan soveltamista ja tulkitsemista varten, EFTAn valvontaviranomainen hyväksynyt ja julkaissut 19 päivänä tammikuuta 1994 (EYVL L 231, 3.9.1994, s. 1, ja ETA-täydennysosa N:o 32, 3.9.1994, s. 1). Suuntaviivoja on muutettu viimeksi 3 päivänä toukokuuta 2007 tehdyllä valvontaviranomaisen päätöksellä N:o 154/07/KOL. Jäljempänä 'valtiontuen suuntaviivat'.

⁽⁵⁾ Komission asetus (EY) N:o 68/2001, annettu 12 päivänä tammikuuta 2001, Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta koulutustukeen (EYVL L 10, 13.1.2001, s. 20); komission asetus (EY) N:o 70/2001, annettu 12 päivänä tammikuuta 2001, Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta pienille ja keskisuurille yrityksille myönnettyyn valtiontukeen (EYVL L 10, 13.1.2001, s. 33); komission asetus (EY) N:o 1998/2006, annettu 15 päivänä joulukuuta 2006, perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen (EUVL L 379, 28.12.2006, s. 5). Viimeksi mainittu asetus korvaa EY:n perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen annetun komission asetuksen (EY) N:o 69/2001 (EYVL L 10, 13.1.2001, s. 30) ja valtiontuen suuntaviivojen 12 jakson (jonka muuttaminen hyväksyttiin 15 päivänä toukokuuta 1996 tehdyllä valvontaviranomaisen päätöksellä N:o 54/96/KOL, EYVL L 245, 26.9.1996, s. 28). Kaikki edellä mainitut asetukset on liitetty ETA-sopimuksen liitteeseen 15 (1 kohdan d-f alakohtaan).

⁽⁶⁾ EUVL C 272, 9.11.2006, s. 19, ja ETA-täydennysosa N:o 55, 9.11.2006.

sekä katsoo seuraavaa:

I. TAUSTATIEDOT

1. Menettely

Valvontaviranomainen vastaanotti 1 päivänä helmikuuta 2005 päivätyllä kirjeellä (tapahtuma nro 307555) kantelun, jäljempänä 'kantelu', Norjan muuraus- ja betoniteollisuuden ammattiliitolta (byggutengrenser.no), jäljempänä 'kantelija'. Kantelija väittää kantelussaan, jonka valvontaviranomainen vastaanotti ja kirjasi saapuneeksi 3 päivänä helmikuuta 2005, että Norjan valtio myöntää puurakennusteollisuudelle valtiontukea Verdiskapningsprogrammet for tre -tukiohjelmasta, josta käytetään myös nimitystä 'Treprogrammet', jäljempänä 'puualan tukiohjelma'.

Käytyään Norjan viranomaisten kanssa asiasta kirjeenvaihtoa (?) valvontaviranomainen ilmoitti 17 päivänä toukokuuta 2006 päivätyllä kirjeellä Norjan viranomaisille, että se oli päättänyt aloittaa valvonta- ja tuomioistuinten sopimuksen pöytäkirjassa 3 olevan I osan 1 artiklan 2 kohdan mukaisen menettelyn, joka koskee puualan tukiohjelmaa.

Norjan viranomaiset esittivät huomautuksia 3 päivänä heinäkuuta 2006 päivätyllä Norjan EU-edustuston kirjeellä, jolla toimitettiin eteenpäin valtionhallinnosta ja sen uudistamisesta vastaavan ministeriön sekä maatalous- ja elintarvikeministeriön 26 päivänä kesäkuuta 2006 päivätyt kirjeet. Valvontaviranomainen vastaanotti kirjeet ja kirjasi ne saapuneeksi 4 päivänä heinäkuuta 2006 (tapahtuma nro 380386), jäljempänä 'Norjan viranomaisten huomautukset muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta tehdystä päätöksestä'.

Muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta tehty päätös N:o 147/06/KOL julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä ja sen ETA-täydennysosassa⁽⁸⁾. Valvontaviranomainen kehotti samalla asianomaisia osapuolia esittämään huomautuksensa. Valvontaviranomainen ei ole saanut huomautuksia asianomaisilta.

Valvontaviranomainen ja Norjan viranomaiset kävivät lisäksi syksyllä 2007 epävirallisia puhelin- ja sähköpostikeskusteluja puualan tukiohjelmasta. Norjan viranomaiset vahvistivat valvontaviranomaiselle tuolloin annetut tiedot valtionhallinnosta ja sen uudistamisesta vastaavan ministeriön 10 päivänä joulukuuta 2007 sähköisesti lähettämällä kirjeellä (tapahtuma nro 456845).

⁽⁷⁾ Kirjeenvaihdosta on yksityiskohtaisempia tietoja muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta tehdystä päätöksessä N:o 147/06/KOL, jota koskeva tiivistelmä on julkaistu EUVL:ssä EUVL C 272, 9.11.2006, s. 19, ja ETA-täydennysosassa N:o 55, 9.11.2006. Päätöksen koko teksti on julkaistu valvontaviranomaisen verkkosivustolla osoitteessa www.eftasurv.int

⁽⁸⁾ Julkaisutiedot mainitaan edellä alaviitteessä 7.

2. Ehdotetun toimenpiteen kuvaus

2.1 Puualan tukiohjelman tavoite ja hallinnointi lainsäädännön valmisteluasiakirjojen mukaan

Valkoinen kirja vuosilta 1998–1999

Puualan tukiohjelman tavoite on määritetty arvonlisäysmahdollisuuksia metsäalalla käsittelevässä valkoisessa kirjassa, jonka hallitus on antanut parlamentille (St. meld. nr. 17 (1998–99 'Verdiskapning og miljø – muligheter i skogssektoren')), jäljempänä 'valkoinen kirja'.

Valkoisen kirjan tarkoituksena oli vahvistaa yleiset toimintalinjat metsävarojen järkevää ja kestävää käyttöä varten sekä lisätä metsäalan panosta kansallisessa taloudessa ja Norjan yhteiskunnan yleisessä kehityksessä. Valkoisessa kirjassa ehdotettiin erilaisia toimenpiteitä tämän tavoitteen saavuttamiseksi, muun muassa puualan tukiohjelmaa. Lisäksi ehdotettiin viisivuotisen ohjelman perustamista puutyö- ja puunjalostusalan arvonn lisäämiseksi. Ehdotuksessa suositettiin tarkemmin ottaen, että puualan tukiohjelman tavoitteena pitäisi olla arvonlisäyksen kasvu metsätalous- ja puunjalostusalailla sekä metsäalan suurempi panos kestävämpien tuotanto- ja kulutusmallien luomisessa⁽⁹⁾. Puualan tukiohjelmassa olisi tämän vuoksi keskityttävä i) puunjalostuksen kehittämiseen, ii) puun käytön lisäämiseen ja iii) metsäalan ja markkinoiden suhteiden parantamiseen kaupan käynnin eri tasoilla⁽¹⁰⁾. Valkoisessa kirjassa todettiin myös, että uudessa ohjelmassa olisi asetettava etusijalle tuotekehittely, suunnittelun ja arkkitehtuurin uusien mahdollisuuksien kartoittaminen ja että ohjelmalla olisi pyrittävä nostamaan puu houkuttelevaksi rakennusmateriaaliksi, jota voidaan käyttää hyvin monenlaisiin tarkoituksiin⁽¹¹⁾. Yleisemmällä tasolla valkoisessa kirjassa todettiin, että tavoitteena oleva puunjalostusalan arvonlisäys pitäisi saavuttaa kotimaan tasolla⁽¹²⁾.

Suositus (1998–1999) ja työryhmän raportti

Puitteet puualan tukiohjelman käyttöönotolle vahvistettiin yksityiskohtaisemmin 3 päivänä kesäkuuta 1999 päivätyssä suosituksessa, jonka parlamentin pysyvä valiokunta laati parlamentille (Innst. S. nr. 208 (1998–1999)), jäljempänä 'suositus'. Suosituksessa ehdotetaan työryhmän perustamista uuden ohjelman strategioiden sekä täytäntöönpano- ja rahoitustarpeiden määrittämiseksi.

Hieman myöhemmin eli heinäkuussa 1999 perustettiinkin työryhmä, johon kuului muun muassa maatalousministeriön, puuntuottajien ammattiliittojen ja metsänomistajien yhdistysten, tutkimus- ja kehittämislaitosten sekä vähittäiskaupan alan edustajia. Työryhmä julkaisi 14 päivänä huhtikuuta 2000 raportin, jäljempänä 'työryhmän raportti', puualan tukiohjelman sisällöstä, organisoinnista ja rahoituksesta.

⁽⁹⁾ Valkoisen kirjan kohta 7.3.3.

⁽¹⁰⁾ Valkoisen kirjan kohta 7.3.3.

⁽¹¹⁾ Valkoisen kirjan kohta 2.4.1.

⁽¹²⁾ Valkoisen kirjan kohta 6.1.1. Valkoisen kirjan kohdassa 6.1.1 todetaan Norjan teollisuuteen keskittymisestä myös, että 'arvonlisäyksen nostamisen osalta on tärkeää pohtia mahdollisuutta, että kuluja vähennetään jalostuksen ja myynnin tasoilla, ja mahdollisuutta Norjassa tuotetun puun käytön/hyödyntämisen lisäämiseen ja kehittämiseen'.

Työryhmän raportissa palautetaan mieliin valkoisessa kirjassa mainitut puualan tukiohjelman tavoitteet ja päämäärät. Raportissa suositetaan myös, että ohjelma pitäisi rajata metsäalan ja mekaanisen puunjalostusteollisuuden väliseen jalostusketjuun. Siihen pitäisi kuitenkin ottaa mukaan myös raaka-ainetoimitukset puunjalostusteollisuudelle (esimerkiksi laadun parantamiseksi sekä täsmällisten ja säännöllisten toimitusten varmistamiseksi) ⁽¹³⁾. Raportissa asetetaan tavoitteeksi myös se, että puualan tukiohjelmassa keskitytään Norjan puuvaroihin ja parannukset saadaan aikaan Norjan puunjalostusalueella.

Työryhmän raportissa ehdotetaan, että puualan tukiohjelman hallinnointi- ja täytäntöönpanovastuu annetaan i) Statens nærings- og distriktsutviklingsfondille, josta käytetään yleisesti lyhennettä 'SND' (jonka nimi muutettiin organisaatiouudistuksen jälkeen 1 päivänä tammikuuta 2004 'Innovasjon Norgeksi'), ja ii) hallintoryhmälle, johon kuuluu maatalousministeriön nimitämiä eri ministeriöiden edustajia ja markkinatoimijoita, jäsenenä 'hallintoryhmä' ⁽¹⁴⁾.

Työryhmän raportin mukaan hallintoryhmän olisi vastattava käytännössä ohjelman arvioinnista ja kehittämisestä (myös sen varmistamisesta, että arvoketju sitoutuu toimintaan ja että ohjelmassa toteutettavat toimet ovat sopusoinnussa sen tavoitteen ja strategioiden kanssa). Innovasjon Norge olisi puolestaan vastattava ohjelman toteutuksesta ⁽¹⁵⁾. Innovasjon Norgeille annettiin tämän vuoksi valtuudet hyväksyä ja myöntää kaikki ohjelman puitteissa myönnettävä rahoitus.

Norjan viranomaiset tekivät muodollisen tutkintamenettelyn aikana selväksi, että puualan tukiohjelman toteutuksessa sovellet-

tiin Innovasjon Norge (muiden tukiohjelmien hallinnoinnissa käyttämien) yleisten työskentelytapojen perusperiaatteita ⁽¹⁶⁾. Innovasjon Norge myönsi tämän vuoksi puualan tukiohjelmasta tukia seuraavin perustein: i) Innovasjon Norge nk. Superior Policy -asiakirja ⁽¹⁷⁾, ii) Innovasjon Norge sisäiset ETA-suuntaviivat, iii) maatalousministeriön ensimmäinen vuotuinen jakosuusia koskeva kirje ⁽¹⁸⁾, iv) asioiden käsittelystä vastaaville Innovasjon Norge työntekijöille tarkoitetun ohjekirjan mukaiset yleiset menettelyt ja v) valvontaviranomaisen antamat valtiontuen suuntaviivat ⁽¹⁹⁾. Käytännössä tärkeimpiä näistä perusteista ovat sisäisissä ETA-suuntaviivoissa vahvistetut periaatteet, joihin myös valtaosa Norjan viranomaisten esittämistä huomautuksista perustuu.

Innovasjon Norge on laatinut sisäiset ETA-suuntaviivat hallinnoimiensa norjalaisten tukiohjelmien perusteella. Suuntaviivoissa selvennetään ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontuen käsitettä, ja niissä on otteita valtiontuen suuntaviivoista ja vähämerkityksistä tukea koskevista säännöistä sekä taulukko, jossa esitetään voimassa olevissa tukiohjelmissa noudatettavat tuki-intensiteetit ⁽²⁰⁾. Sisäisiä ETA-suuntaviivoja on päivitetty jatkuvasti, ja valvontaviranomaiselle onkin toimitettu niistä jo viisi eri toisintoa ⁽²¹⁾.

Norjan viranomaiset ovat ilmoittaneet, että vaikka työryhmän raportti ei sisällä edellytyksiä, jotka hankkeiden olisi täytettävä ollakseen tukikelpoisia, sisäisissä ETA-suuntaviivoissa asetetaan tällaisia edellytyksiä. Vaikka työryhmän raportissa ei viitata erikseen sisäisiin ETA-suuntaviivoihin, Norjan viranomaiset ovat todenneet, että raportissa oleva viittaus '*periaatteiden ja käytäntöjen*' vahvistamiseen (ETA:n lainsäädännön puitteissa) puualan tukiohjelman toteutusta varten on ymmärrettävä viittaukseksi

⁽¹³⁾ Työryhmän raportin kohdassa 1.4 todetaan, että puualan tukiohjelma ei kata metsänviljelyä, infrastruktuuria, kuljetusta, peltoja, viherrakentamiseen tarkoitettuja metsän tuotteita eikä bioenergiaa, joihin on tarkoitus kohdistaa muita julkisia toimenpiteitä. Työryhmän raportin kohdassa 2.1 olevan määritelmän mukaan metsiin perustuvaan arvoketjuun (tai metsätalouteen) kuuluvat kaikki toimijat hakkuusta loppukäyttöön. 'Metsä' kattaa hankintapuolen (metsänomistajat ja niiden yhdistykset) ja kaupallisen toiminnan (metsäyrittäjien toiminta, mukaan luettuina maastokuljetukset, puun mittaus ja myynti, metsänviljely, toiminnan suunnittelu jne.). 'Tuotanto' käsittää kaikenlaisen puun jalostamisen tuotteiksi, jotka soveltuvat loppukäyttäjille, mutta erityisesti puun mekaanisen jalostusketjun (perinteinen työ sahoilla ja puusepänverstaissa sekä jatkojalostus oviksi, ikkunoiksi, portaiksi ja muiksi rakennuselementeiksi sekä puuhuonekalujen, puutalojen ja käsin valmistettujen tuotteiden tuotanto) 'Markkinat' kattavat loppukäyttäjät, mutta myös muita kaupankäynnin tasoja ja muita toimijoita metsiin perustuvassa tuotantojärjestelmässä, kuten metsätalouden tuotteiden ja palveluiden alihankkijat ja metsäteollisuuden.

⁽¹⁴⁾ Työryhmän raportin kohdat 1.5, 6.2 ja 6.3. Toukokuusta 2003 ryhmään on kuullut myös vaihtoehtoisten rahoituslähteiden ja maaherran edustajia.

⁽¹⁵⁾ Vuotuiset raportit ohjelman toiminnasta ja kehittämisestä on toimitettava maatalousministeriölle. Ne muodostavat perustan Innovasjon Norge (entinen SND) talousarvion ja suuntaviivojen valmistelulle. Ks. työryhmän raportin kohdat 1.5, 6.2 ja 6.3.

⁽¹⁶⁾ Ks. Norjan viranomaisten huomautukset muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta tehdystä päätöksestä.

⁽¹⁷⁾ Superior Policy on ohjeasiakirja, jossa määritetään tietyt rajat Innovasjon Norge harjoittamalle rahoitustoiminnalle (esimerkiksi toimintatuen ja vientituen myöntämiskielto) ja määrätään, että rahoituksen myöntämisessä on noudatettava kansainvälisiä sopimuksia, joiden sopimuspuoli Norja on.

⁽¹⁸⁾ Lokakuun 6 päivänä 2000 päivätty jako-osuuksia koskeva kirje sisältää tietoja puualan tukiohjelman toteutukseen myönnettävistä määrärahoista. Siinä mainitaan myös ohjelman tavoite, kohdeala ja kohderyhmät.

⁽¹⁹⁾ Norjan viranomaiset ovat maininneet myös Innovasjon Norgea koskevan lain ja siihen sisältyvät kehittämisrahoituksen myöntämisen vakioehdot. Vakioehdot sisältävät muun muassa määräaikoja, dokumentointia, valvontatoimenpiteitä ja rahoituksen takaisinperintää koskevia hallintosääntöjä.

⁽²⁰⁾ Suuntaviivoissa on myös tuen kasautumista, viitekorkoja ja tuen laskentaa koskevia määräyksiä.

⁽²¹⁾ Toisinnot on päivätty tammikuussa 2000, elokuussa 2001, kesäkuussa 2003, syyskuussa 2004 ja heinäkuussa 2005. Niiden välillä ei ole huomattavia eroja. Yksinkertaisuuden vuoksi termillä 'sisäiset ETA-suuntaviivat' viitataan jatkossa suuntaviivojen viimeisimpään toisintoon. Aiempia toisintoja kommentoidaan vain tarvittaessa (poikkeuksien tai lisätekstin tapauksessa).

sisäisiin ETA-suuntaviivoihin ⁽²²⁾. Norjan viranomaisten mukaan sisäiset ETA-suuntaviivat on otettu tällä tavoin puualan tukiohjelman erottamattomaksi osaksi ⁽²³⁾. Asian käsittelystä vas-
tuussa olevia Innovasjon Norge työntekijöitä neuvotaan arvioi-
maan hakemuksia sisäisten ETA-suuntaviivojen tarkoituksenmu-
kaisiksi katsomiensa erityissääntöjen perusteella. Jos he katsovat,
ettei hanke sisällä lainkaan valtiontukea, se voidaan rahoittaa
sataprosenttisesti ⁽²⁴⁾.

2.2 Oikeusperusta ja vuotuiset määrärahat

Kyseiset vuodet kattavan valtion talousarvion mukaan maa-
talous- ja elintarvikeministeriö rahoittaa puualan tukiohjelman
myöntämällä siihen vuotuisia määrärahoja suoraan valtion ta-
lousarviosta. Puualan tukiohjelman rahoitus on vahvistettu hal-
lituksen parlamentille tekemässä ehdotuksessa, joka sisältää val-
tion talousarvion vuodeksi 2000 (St. prp. nr. 1 (1999–2000)) ja
jossa puualan tukiohjelman rahoitus on sisällytetty lukuun 1142
kohdaksi 71 ⁽²⁵⁾. Seuraavien vuosien valtion talousarvioissa
osoitettiin kussakin varoja puualan tukiohjelman ⁽²⁶⁾.

Maatalousministeriön ensimmäisessä jako-osuuksia koskevassa
kirjeessä myönnetään rahoitusta Innovasjon Norge ja annea-
taan lupa varojen maksamiseen työryhmän raportin mukaisten
tavoitteiden, kohdealojen ja kohderyhmien mukaisesti ⁽²⁷⁾.

Norjan viranomaiset ilmoittivat valvontaviranomaiselle
29 päivänä syyskuuta 2005 päivätyllä kirjeellä, jonka tietoja
päivitettiin 3 päivänä heinäkuuta 2006 päivätyllä kirjeellä, että
puualan tukiohjelman määrärahat olivat varainhoitovuosina
2000–2005 seuraavat:

⁽²²⁾ Työryhmän raportin kohdan 1.3 mukaan rahoituksen myöntämi-
sessä on noudatettava ETA:n sääntöjä ja kohdassa 7.1 ilmoitetaan,
että 'ETA-sopimuksen valtiontukisääntöjä on noudatettava. Ohjel-
malle on vahvistettava omat periaatteet ja käytännöt kyseisten sään-
töjen pohjalta.' Ks. myös Norjan viranomaisten huomautukset muo-
dollisen tutkintamenettelyn aloittamisesta tehdystä päätöksestä.

⁽²³⁾ Ks. Norjan viranomaisten huomautukset muodollisen tutkintame-
nettelyn aloittamisesta tehdystä päätöksestä ja 18 päivänä tammi-
kuuta 2008 päivätty Norjan viranomaisten sähköpostiviesti (tapahtuma
nro 461470).

⁽²⁴⁾ Ks. myös jäljempänä oleva yhteisrahoitusta ja hankekustannusten
sataprosenttista rahoittamista koskeva 2.4 kohta.

⁽²⁵⁾ Ks. myös tarkistettu talousarvio (St. prp. nr. 61 (1999–2000)). Puu-
alan tukiohjelmasta on käytetty eri nimityksiä, kuten 'Treprogram-
met' ja 'Verdiskapningsprogrammet for tre', tai sen yhteydessä vii-
tataan alkuperäiseen suositukseen, jonka pysyvä valiokunta esitti
parlamentille (Innst. S. nr. 208 (1998–1999)).

⁽²⁶⁾ Vuonna 2001: St. prp. nr. 1 (2000–2001) ja tarkistettu talousarvio
(St. prp. nr. 84 (2000–2001)); vuonna 2002: St. prp. nr. 1
(2001–2002) ja tarkistettu talousarvio (St. prp. nr. 1 Tillegg nr. 4
(2001–2002)); vuonna 2003: St. prp. nr. 1 (2002–2003) ja tarkis-
tettu talousarvio (St. prp. nr. 65 (2002–2003)); vuonna 2004: St.
prp. nr. 1 (2003–2004) ja tarkistettu talousarvio (St. prp. nr. 63);
vuonna 2005: St. prp. nr. 1 (2004–2005) ja tarkistettu talousarvio
(St. prp. nr. 65 (2004–2005)). Ensimmäisten neljän vuoden aikana
(2000–2003) puualan tukiohjelman rahoitus sisältyi valtion talous-
arvion luvun 1142 kohtaan 71, ja kahtena viimeisenä vuonna
(2004 ja 2005) valtion talousarvion luvun 1149 kohtaan 71.

⁽²⁷⁾ Lokakuun 6 päivänä 2000 päivätty kirje, jonka Norjan viranomaiset
toimittivat valvontaviranomaiselle muodollisen tutkintamenettelyn
aloittamisesta esittämiensä huomautusten liitteenä 3.

Vuotuiset määrärahat

Vuosi	Määrärahat, milj. NOK	Hyväksytyt, milj. NOK
2000	17	8,8
2001	25	25,7
2002	20	18,2
2003	36	39,3
2004	35	28,4
2005	33	39,5
Yhteensä	166	159,9

Tuet maksettiin kolmen vuoden kuluessa vuodesta, jona hyväk-
syntä ('tilsagn') annettiin, ja sen jälkeen, kun tuensaaja oli saanut
hankkeen valmiiksi. Jos tietyn vuoden määrärahoja ei käytetty
kokonaan, jäljellä oleva summa siirrettiin seuraavalle vuodelle.
Tämän vuoksi tietyn vuoden hyväksytyt määrärahat saattavat
ylittää saman vuoden budjetoidut määrärahat.

2.3 Puualan tukiohjelmasta myönnettävän tuen saajat

Työryhmän raportissa todetaan, että puualan tukiohjelma pitäisi
suunnata sellaisille yrityksille ja muille toimijoille, joilla on oh-
jelman strategioiden ja kohdealojen mukaisia konkreettisia
hankkeita sekä hankkeita, jotka johtavat arvonlisäykseen ⁽²⁸⁾.

Norjan viranomaiset ovat lisäksi täsmentäneet, että puualan tu-
kiohjelmasta voivat osallistua kaikki asianomaiset toimialat (joi-
hin viitataan yhteisnimityksellä 'mekaaninen puunjalostusteolli-
suus') ja sellaiset toimialat, jotka voivat antaa panoksensa puu-
alan tukiohjelman tavoitteiden saavuttamiseen. Näitä ovat esi-
merkiksi toimialat, joilla tutkitaan puun käyttöä yhdessä muiden
materiaalien kanssa ⁽²⁹⁾. Ohjelma on tämän määritelmän mu-
kaan avoin 'yksityishenkilöille, yrityksille, viranomaisille ja lii-
toille riippumatta yrityksen rakenteesta tai organisaatiosta' ja
'tutkimus- ja koulutuslaitoksille' riippumatta niiden sijaintivalti-
osta ⁽³⁰⁾.

2.4 Tukikelpoiset kustannukset ja tuki-intensiteetti

Tukikelpoiset kustannukset

Norjan viranomaisten mukaan puualan tukiohjelmasta myönne-
tään tukea sellaisille hankkeille, jotka '... edistävät tavoitteen
saavuttamista ohjelman strategioiden ja kohdealojen puitteissa'
ja jotka saavat aikaan innovaatioita. Työryhmän raportin mu-
kaan puualan tukiohjelman tavoitteet olisi pyrittävä saavutta-
maan seuraavassa esitetyjen kolmen strategian avulla. Kukin

⁽²⁸⁾ Työryhmän raportin kohta 4.6.

⁽²⁹⁾ Ks. 29 päivänä syyskuuta 2005 päivätty Norjan viranomaisten kirje
valvontaviranomaiselle. Kirje oli Norjan EU-edustuston 3 päivänä
lokakuuta 2005 päivätyn kirjeen (tapahtuma nro 345465) liitteenä.

⁽³⁰⁾ Ks. edellä alaviitteessä 29 mainittu 29 päivänä syyskuuta 2005
päivätty kirje ja Norjan viranomaisten huomautukset muodollisen
tutkintamenettelyn aloittamisesta tehdystä päätöksestä.

strategia olisi pantava täytäntöön sen yhteydessä määritettyjen toimintojen avulla ⁽³¹⁾. Toiminnoista aiheutuvat kustannukset ovat sen vuoksi tukikelpoisia puualan tukiohjelman puitteissa.

- i) Profiilimuokkaus- ja viestintästrategia (luodaan sitoutumista ja halua kehittää arvoketjua, houkuttaa osaamista, ihmisiä ja pääomaa, parannetaan metsä- ja puualan näkyvyyttä ja aktiivista profiilimuokkausta, tuodaan esiin puun etuja materiaalina ja jaetaan tietoa).

Strategian täytäntöönpanotoimia ovat kampanjat, joissa esitellään metsä/puualaa myönteisessä valossa, tiedon levittäminen puun käytöstä muotoilu-/arkkitehtuurilehdissä sekä tiedon jakaminen ammattikäyttäjille, yliopistoille, oppilaitoksille ja kuluttajille. Lisäksi perustetaan puuta käsittelevä internetportaali ja verkosto, jonka kautta voidaan kanavoida tietoa koko arvoketjulle ja joka toimii myös yleisenä tietolähteenä, sekä kansallisia ja alueellisia kohtauspaikkoja tutkimus- ja kehittämisryhmiä, arkkitehteja, muotoilijoita, tietotekniikkaan erikoistuneita ryhmiä, trendintunnistajia, innovaatioyrityksiä ja sijoittajia yms. varten.

- ii) Tuotekehittely- ja uutuusstrategia (toteutetaan uusia mahdollisuuksia, ideoita ja aloitteita, tuetaan innovaatiota ja uusia luomuksia).

Toteutettavia toimenpiteitä ovat rakenteelliset kehittämisohjelmat, pienyrityksille suunnattujen yritysfoorumien perustaminen, erilaisiin oppilaitoksiin liittyvät innovaatiohankkeet, muotoilu-/arkkitehtuurikilpailut, uusien tuotteiden kehittäminen uusille markkinasegmenteille (kuten vapaa-ajanmarkkinat, julkisten alueiden laitteet/infrastruktuuri, terveydenhoidon puutuotteet jne.) ja kehittämishankkeet, joissa keskitytään luomaan tuottoa arvoketjulle (esimerkiksi raaka-aineet, sivutuotteet, puukauppa ja sähköinen kaupankäynti). Muita toimenpiteitä ovat foorumin ja rakenteiden perustaminen uutuuskien ja innovaatioiden kehittäminen varten, opiskelijoiden innovaatiohankkeet ja arkkitehtuuri-/muotoilukilpailut, joilla edistetään tietyn puumateriaalin käyttöä.

- iii) Yhteistyö- ja tehostamisstrategia (parannetaan tuotteiden ja prosessien kanavointia arvoketjussa, kustannustehokkuutta, arvonalisäystä ja kannattavuutta sekä henkilöstöresurssien ja infrastruktuurin optimaalista käyttöä)

Toimenpiteitä ovat yhdenmukaisen logistiikkajärjestelmän luominen hyödykkeiden jakelun ajoituksen sekä tuotteiden laadun ja hinnan parantamiseksi, tietotekniikan käyttö kustannussäästöjen aikaansaamiseksi myynti-/jakelutasolla ja tietotekniikkajärjestelmien kehittäminen koko arvoketjun katta-

van viestinnän mahdollistamiseksi ja laadun parantamiseksi. Muita toimenpiteitä ovat kilpailut, yhdenmukainen tietotekniikkajärjestelmän kehittämistä koskevat valmistelevat tutkimukset ja tuotetiedon digitalisointi koko arvoketjussa, arvonalisäamisen kustannustehokkuutta käsittelevät osaamishjelmat sekä toimenpiteet, jotka synnyttävät tuottoa metsäalalla, puuteollisuudessa ja kaupassa.

Sisäisissä ETA-suuntaviivoissa määritetään tukikelpoiset kustannukset pk-yritysten, koulutustoimintojen, tutkimuksen ja kehityksen sekä (pk-yritysten tekemien ja alueellisten) investointien osalta. Tämän päätöksen liitteessä I on käännetty toisinto sisäisissä ETA-suuntaviivoissa olevista tukikelpoisten kustannusten kuvauksista ⁽³²⁾.

Tuki-intensiteetit

Pk-yritysten tuki-intensiteetit ⁽³³⁾ määritetään sisäisissä ETA-suuntaviivoissa. Muuntotyyppisten tukien intensiteettien osalta viitataan taulukkoon, jonka otsikko on 'Innovasjon Norge hallintomien ohjelmien suurimmat sallitut rahoitusasteet – yritysten koko ja tukikelpoiset alueet'. Tämän päätöksen liitteessä II on käännetty toisinto kyseisestä taulukosta, jossa ei ole mitään mainintaa puualan tukiohjelmasta.

Koska taulukossa mainitaan kaksi eri tuki-intensiteettiä ohjelmien 'OFU/IFU' ja 'Omstilling og nyskapning' puitteissa tehtävien tutkimukseen ja kehitykseen liittyvien valmistelututkimusten osalta, viranomaiset ovat katsoneet aiheelliseksi täsmentää, että puualan tukiohjelmaan on sovellettu ohjelman 'OFU/IFU' tuki-intensiteettiä. Kyseiset tuki-intensiteetit eroavat toisistaan siinä, että kun suurten yritysten kilpailua edeltävän tutkimustoiminnan osana tekemisiin teknisiin toteutettavuustutkimuksiin myönnettävän tuen enimmäisintensiteetti saa olla ohjelman 'Omstilling og nyskapning' puitteissa (suurten yritysten osalta) 55 prosenttia, se saa olla ohjelman 'OFU/IFU' puitteissa vain 50 prosenttia.

Yhteisrahoituksen ja kustannusten sataprosenttisen rahoittamisen tapauksessa sovellettavat tuki-intensiteetit

Puualan tukiohjelmasta voidaan myöntää hankkeisiin tukea periaatteessa sillä edellytyksellä, että tuensaajat osallistuvat hankkeen rahoittamiseen ja työvoiman hankkimiseen ⁽³⁴⁾. Yhteisrahoituksen osuuden kokonaisrahoituksesta ei kuitenkaan tarvitse ylittää tiettyyn vähimmäismäärään. Sen osuus vaihtelee hankkeen tavoitteiden ja luonteen mukaan. Norjan viranomaiset ovat todenneet tältä osin, että puualan tukiohjelmasta myönnetään tukea sisäisissä ETA-suuntaviivoissa vahvistettujen tuki-intensiteettien mukaan, joten hankkeisiin sisältyy aina jonkin verran yhteisrahoitusta.

⁽³²⁾ Englanninkielinen käännös valvontaviranomaisen teettämä.

⁽³³⁾ Investointien osalta keski suurten yritysten enimmäisintensiteetti on 7,5 prosenttia ja pienten yritysten 15 prosenttia. Konsulttipalveluiden ja messujen tapauksessa tuen enimmäisintensiteetti on 50 prosenttia.

⁽³⁴⁾ Työryhmän raportin kohdat 1.4 ja 7.1.

⁽³¹⁾ Työryhmän raportin kohdat 4.1–4.4 ja 5.

Viranomaiset ovat kuitenkin ilmoittaneet noudattavansa puualan tukiohjelmassa myös käytäntöä, jonka mukaan tiettyjen hankkeiden kustannukset rahoitetaan sataprosenttisesti, jolloin tuensaajat eivät siis osallistu hankkeiden rahoitukseen. Viranomaiset ovat viitanneet tältä osin työryhmän raporttiin, jonka mukaan 'Ohjelmasta myönnettävän rahoituksen osuus vaihtelee hankkeiden tavoitteen ja luonteen mukaan. Ohjelmasta myönnettävä rahoitus saattaa kattaa koko hankkeen [kustannukset], jos hankkeen suoraa edunsaajaa on vaikea tunnistaa, kun on kyse esimerkiksi puhtaista tutkimushankkeista tai valmistelututkimuksista. Ohjelmasta myönnettävän rahoituksen osuus voi vastavasti olla pieni, jos kyse on hankkeista, joiden odotetaan tuottavan välittömästi huomattavaa hyötyä hankkeeseen osallistuville. Rahoitukseen on sovellettava ETA:n valtiontukisääntöjä. Ohjelmalle on kehitettävä periaatteita ja hallintokäytäntöjä ETA:n valtiontukisääntöjen sallimissa rajoissa' ⁽³⁵⁾.

Viranomaiset ovat täsmentäneet, että kustannusten sataprosenttiseen rahoittamiseen perustuvaa käytäntöä on noudatettu silloin, kun hankkeista suoraan hyötävien sidosryhmien tunnistaminen on ollut vaikeaa (tai kun yksittäisten yritysten katsotaan saavan hankkeesta vain vähäistä hyötyä), kuten erityisiä kohdealoja koskevien valmistelututkimusten ja -raporttien tapauksessa. Viranomaiset mainitsevat esimerkkinä tästä 125 000 Norjan kruunun tuen Norsk Treteknisk Instituttille hankkeeseen, joka koski sisäiseen käyttöön tarkoitettujen höyläpaneelien tuotekohitystä ⁽³⁶⁾. Norjan viranomaisten mukaan (hankkeen) tulokset ovat Norsk Treteknisk Instituttin jäsenyritysten saatavilla ja suureen osaan Norsk Treteknisk Instituttin tuottamista tiedoista voi joka tapauksessa yleensä tutustua sen kirjastossa.

2.5 Vähämerkityksinen tuki

Norjan viranomaiset ovat ilmoittaneet, että puualan tukiohjelmaan liittyvien erityismääräysten perusteella myönnettyt tuet täyttävät vähämerkityksisen tuen määrittämisperusteet. Viranomaiset ovat ilmoittaneet, että kun tuki on myönnetty vähämerkityksisenä tukena, tuensaajalle lähetetyssä hyväksyntäkirjeessä mainitaan vähämerkityksisen tuen enimmäismäärä ja aikaraja sekä tuensaajalle kuuluva velvollisuus ilmoittaa myönnettävän tuen hyväksyntäajankohtaa seuraavien kolmen vuoden aikana muista lähteistä saatavista tuista ⁽³⁷⁾.

Viranomaiset ovat lisäksi ilmoittaneet hallintokäytännöstä, jonka mukaan esimerkiksi tutkimukseen ja kehitykseen myönnettävän tuen lisänä saatetaan myöntää vähämerkityksistä tukea. Tästä käytännöstä määrätään erikseen sisäisten ETA-suuntaviivojen syyskuussa 2004 ja heinäkuussa 2005 päivätyissä toisinoissa ⁽³⁸⁾.

⁽³⁵⁾ Työryhmän raportin kohta 7.1.

⁽³⁶⁾ Vaikka kyseinen tukimäärä täyttäisi vähämerkityksisen tuen määrittämisperusteet, on huomattava, että Norsk Treteknisk Institutt on saanut myös muuntotyypistä tukea.

⁽³⁷⁾ Tämä tietopyyntö on muotoiltu seuraavasti: 'EØS-regelverket – opplysningsplikt Tildelingen av tilskuddet skjer i henhold til reglene for bagatellmessig støtte. Ved eventuelle nye søknader om offentlig støtte (uansett støttekilde) har støttemottaker plikt til å opplyse om dette tilskuddet. Opplysningsplikten gjelder i 3 år fra tilsagnstidspunktet. Støttemottakeren må ikke motta mer enn til sammen 100 000 Euro (ca. kr 815 000,-) i støtte etter reglene for bagatellmessig støtte over et tidsrom på 3 år.'

⁽³⁸⁾ Toisintojen kohdassa 4.2.

2.6 Kesto

Norjan viranomaisten mukaan puualan tukiohjelma otettiin käyttöön 1 päivänä heinäkuuta 2000 (eli päivänä, josta lähtien tukihakemuksia on voitu esittää) ja se oli voimassa viisi vuotta eli vuoden 2005 loppuun (viimeinen tuki hyväksyttiin 30 päivänä joulukuuta 2005) ⁽³⁹⁾.

2.7 Puutuotekauppa

Arvonlisäysmahdollisuuksia metsäalalla käsittelevästä valkoisesta kirjasta, jonka hallitus on antanut parlamentille, ilmenee, että Norja vie puutuotteitaan EU:hun. Valkoisen kirjan kohdassa 4.3 todetaan, että 'Norja vie ulkomaille noin 85–90 prosenttia puu- ja paperituotteiden massatuotannosta ja noin 35 prosenttia puutavarasta. EU:n jäsenvaltioihin suuntautuvien toimitusten osuudet kokonaisviennistä ovat puu- ja paperituotteiden osalta 70 prosenttia ja puutavaran osalta 90 prosenttia. Mahdollisilla EU:n strategioilla tai poliittisilla aloitteilla, jotka voivat vaikuttaa metsäteollisuustuotteiden tuontiin EU:hun, voi olla huomattavia vaikutuksia Norjan metsäalaan' ⁽⁴⁰⁾. Lisäksi Eurostatin tilastojen mukaan puutuotteilla käydään EU:ssa laajaa kauppaa ⁽⁴¹⁾. Norjan tilastokeskuksen (Statistisk sentralbyrå) tuottamista tilastoista ilmenee myös, että Norja tuo maahan suuria määriä puutavaraa, jalostettua puuta ja puutuotteita ('Tømmer, trelast og kork ...') EU:sta ⁽⁴²⁾.

2.8 ETA-sopimuksen soveltamisala

ETA-sopimuksen 8 artiklan 3 kohdassa määrätään seuraavaa:

'Jollei toisin määrätä, tämän sopimuksen määräyksiä sovelletaan ainoastaan:

- a) tuotteisiin, joita tarkoitetaan harmonoidun tavarankuvaus- ja koodausjärjestelmän 25–97 ryhmässä, lukuun ottamatta pöytäkirjassa 2 lueteltuja tuotteita;

⁽³⁹⁾ Tämä vahvistetaan valtion talousarvioesityksestä tehdyissä huomautuksissa (St. prp. nr. 1 (2000–2001) ja työryhmän raportissa).

⁽⁴⁰⁾ Käännös seuraavasta lainauksesta: 'Norge eksporterer ca 85–90 % av produksjonen av tremasse og papirprodukter og ca 35 % av trelastproduksjonen. Leveransene til EU-land utgjør henholdsvis 70 % og 90 % av eksporten. Eventuelle strategier eller politiske vedtak innen EU som kan påvirke EUs import av skogindustriprodukter vil kunne få store konsekvenser for den norske skogsektoren.'

⁽⁴¹⁾ Eurostatin tilastot vuosilta 1999–2004, jotka kattavat erilaisen jalostetun puun ja puutavaran tuonnin ja viennin EU:ssa (määrä ilmaista joko tuhansina kuutiometreinä tai tonneina), osoittavat, että EU:ssa käydään runsaasti kauppaa puutuotteista. Asiaa käsittelevät tilastot ovat i) EU-25:n sisäinen raakapuun tuonti ja vienti; 'table fores51'; ii) EU-25:n sisäinen puumassan sekä paperin ja kartongin tuonti; 'table fores62'; iii) EU-25:n sisäinen puumassan vienti, 'table fores62'; iv) EU-25:n sisäinen sahapuun ja puupaneelien tuonti; 'table fores61'; ja v) EU-25:n sisäinen sahapuun vienti; 'table fores61'. Kaikki tilastot ovat saatavilla osoitteessa <http://europa.eu.int/comm/eurostat> tai ottamalla yhteyttä Eurostatin verkkosivujen välityksellä.

⁽⁴²⁾ Ks. verkkosivusto osoitteessa <http://www.ssb.no/muh/tab15-01.shtml>, joilla on taulukko 15 nimeltä 'Trade with selected countries by two-digit SITC. Jan – mar 2006. Million kroner'.

- b) pöytäkirjassa 3 täsmennettyihin tuotteisiin mainitussa pöytäkirjassa määrättyjen erityisjärjestelyjen mukaisesti.'

Puu ja puusta valmistetut tavarat kuuluvat 44 ryhmään.

2.9 Syyt menettelyn aloittamiseen

Valvontaviranomainen aloitti muodollisen tutkintamenettelyn todettuaan alustavasti, että puualan tukiohjelmasta sisältyi valtiontukea, johon ei voida soveltaa ETA-sopimuksessa määrättyjä poikkeuksia. Valvontaviranomainen epäili tämän vuoksi puualan tukiohjelman soveltuvuutta ETA-sopimuksen toimintaan. Valvontaviranomainen viittasi muun muassa siihen, että asiakirjat, joita Norjan viranomaiset olivat toimittaneet puualan tukiohjelmasta, eivät sisältäneet täsmällisiä määritelmiä tukikelpoisista hankkeista ja kustannuksista eivätkä myönnettävän tuen enimmäismääristä.

Norjan viranomaisia kehoitettiin toimittamaan tietoja mahdollisista sisäisistä ohjeista, joissa edellyttäisiin, että ohjelma olisi toteutettava valtiontuen suuntaviivojen ja/tai ryhmäpoikkeusasetusten mukaisesti. Valvontaviranomainen muistutti kuitenkin, että vaikka tällainen hallinnollinen käytäntö pystyttäisiinkin osoittamaan, valvontaviranomainen saattaisi silti katsoa, että ohjelma ei sovellu ETA-sopimuksen toimintaan, koska puualan tukiohjelmassa on käytäntönä myöntää sataprosenttista tukea hankkeisiin, joihin myönnettäviä varoja hallintoviranomainen ei katso tueksi, koska toiminnasta ei vastaa mikään yksittäinen yritys ja siitä saatava hyöty katsotaan vähäiseksi.

Tarkastellessaan kysymystä siitä, täyttävätkö tuet, jotka puualan tukiohjelmasta on myönnetty vähämerkityksistä tukea koskevien erityismääräysten perusteella, valtiontuen suuntaviivojen tai niiden jälkeen annetun vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (joka korvasi 1 päivästä helmikuuta 2003 valtiontuen suuntaviivat tältä osin) ⁽⁴³⁾ mukaiset edellytykset niiden katsomiseksi vähämerkitykseksi tueksi, valvontaviranomainen totesi, että kyseiset erityismääräykset eivät näyttäneet olevan vähämerkityksisen tuen myöntämistä koskevien sääntöjen mukaisia.

3. Norjan viranomaisten huomautukset

3.1 Menettely

Norjan viranomaiset myöntävät, että ohjelmasta olisi pitänyt ilmoittaa muodollisesti valvontaviranomaiselle, mutta väittävät, että valvontaviranomainen ei voi todeta ohjelmaa ETA-sopimuksen toimintaan soveltumattomaksi pelkästään sen perusteella, että puualan tukiohjelmasta ei ole annettu ilmoitusta.

3.2 Sisältö

Sisäisten ohjeiden tai hallinnollisten määräysten antaminen

Norjan viranomaiset väittävät noudattaneensa käytännössä ETA-sopimuksen aineellisia valtiontukisääntöjä. Innovasjon Norge

Superior Policy -asiakirjassa määrätään, että rahoituksen myöntämisessä olisi aina noudatettava kansainvälisiä sopimuksia, joiden sopimuspuoli Norja on. Lisäksi asian käsittelystä vastaaville Innovasjon Norge työntekijöille on annettu (työryhmän raportissa) ohjeet puualan tukiohjelman toteuttamisesta ETA-sopimuksen mukaisesti. Sisäisten ETA-suuntaviivojen kehittämisen tarkoituksena oli helpottaa ETA-sopimuksen noudattamista. Asiasta vastaavilla työntekijöillä on myös kokemusta valtiontuen suuntaviivojen soveltamisesta ja he osallistuvat aiheita käsitteleville kursseille. Jos epäilyksiä ilmenee, he voivat pyytää neuvoja Innovasjon Norge lakiasiainosastolta.

Tapaukset, joissa ei ole kyse tuesta

Norjan viranomaiset ovat väittäneet hankekustannusten sataprosenttisesta rahoittamisesta, että hankkeet, joihin kyseistä käytäntöä sovelletaan, eivät kuulu ETA-sopimuksen soveltamisalaan joko siksi, että niiden toteuttamiseen ei myönnetä ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea, tai siksi, että tuki on myönnetty vähämerkityksisenä tukena. Viranomaiset ovat toimittaneet taulukon puualan tukiohjelmasta myönnettävä rahoituksen jakautumisesta.

Viranomaisten mukaan tukea on myönnetty kahdeksassa tapauksessa (joista mainitaan kaksi esimerkkiä) hankkeisiin, joiden kohteena olevat tuotteet (kuten pystykaupalla myytävät puut) eivät kuulu harmonoidun tavarankuvaus- ja koodausjärjestelmän 25–97 ryhmään eivätkä sen vuoksi kuulu myöskään ETA-sopimuksen soveltamisalaan.

Viranomaiset toteavat lisäksi, että puualan tukiohjelman 114 edunsaajaa eivät ole ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja yrityksiä, sillä ne eivät harjoita taloudellista toimintaa. Lisäksi 15 tuensaajaa katsotaan tutkimus- ja koulutuslaitoksiksi, 25 julkisyhteisöiksi, joihin luetaan myös kunnat, ja 74 toimialajärjestöiksi.

Tutkimus- ja koulutuslaitosten osalta (joista annetaan kaksi esimerkkiä, joista toinen on voittoa tavoittelematon järjestö) viranomaiset katsovat, että ne eivät kuulu ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan valtiontuen suuntaviivojen aiemman tutkimusta ja kehitystä koskevan 14 luvun 2.2 kohdan perusteella. Kyseisessä kohdassa todetaan, että 'voittoa tavoittelemattomat korkeamman asteen koulutus- ja tutkimuslaitokset eivät yleensä kuulu ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan' ja 'jos kyseisenkaltaisten laitosten toteuttamien, julkista rahoitusta saavien T&K-hankkeiden tulokset asetetaan Euroopan teollisuuden saataville syrjimättömästi, EF-TAn valvontaviranomainen otaksuu, että hankkeeseen ei sisälly ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea'.

⁽⁴³⁾ Valtiontuen suuntaviivojen aiempi 12 luku poistettiin 5 päivänä marraskuuta 2003 tehdyllä valvontaviranomaisen päätöksellä N:o 198/03/KOL. Kyseinen 12 luku korvattiin kuitenkin vähämerkityksistä tukea koskevalla asetuksella (EY) N:o 69/2001, jäljempänä 'vähämerkityksistä tukea koskeva asetus' jo 1 päivästä helmikuuta 2003.

Norjan viranomaisten mukaan tuki toimialajärjestöille (jotka ovat tiedotustoimintaa harjoittavia voittoja tavoittelemattomia järjestöjä) ei ole valtiontukea, sillä rahoitusta ei suunnata (suoraan) yrityksille, vaan se kanavoidaan toimialajärjestöjen kautta eikä niitä katsota yrityksiksi. Viranomaisten viittaavat komission päätökseen Asetralle myönnetystä avustuksesta, joka hyväksyttiin, koska Asetra ei ole perustamissopimuksen 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu yritys ⁽⁴⁴⁾. Viranomaiset toteavat lisäksi, että yhteisöjen tuomioistuin on tulkinnut 'taloudellisen edun käsitettä' monissa asioissa. Esimerkiksi asiassa C-143/99 'Adria Wien' yhteisöjen tuomioistuin totesi, että abstraktit edut (ts. kustannukset, jotka eivät 'yleensä kuulu yritysten vastattavaksi') on erotettava kustannuksista, jotka kuuluisivat yritysten vastattavaksi ⁽⁴⁵⁾.

Viranomaiset väittävät myös, että 31 muussa tapauksessa (joista ne antavat useita esimerkkejä) tuensaajat eivät saaneet taloudellista etua, sillä ne tarjosivat rahoituksen vastineeksi palvelun eivätkä kyseiset tapaukset sen vuoksi kuulu ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan.

Vähämerkityksinen tuki

Norjan viranomaiset viittaavat hyväksyntäkirjeeseen, jossa todetaan, että tuensaajan on toimitettava tietoja 'mahdollisesti uusien tukihakemusten perusteella saatavasta tuesta ... Tämä velvollisuus on voimassa kolmen vuoden ajan hyväksyntäkirjeen päiväyksestä. Tuensaaja ei voi saada vähämerkityksistä tukea, jonka kokonaismäärä on yli 100 000 euroa (noin 815 000 Norjan kruunua), minkään kolmen vuoden jakson aikana.'

Viranomaiset väittävät, että ilmaisu 'minkään kolmen vuoden jakson aikana' tarkoittaa selvästi sitä, että tuensaaja ei voi saada vähämerkityksistä tukea minkään kolmen vuoden jakson aikana ennen hyväksyntäkirjeen päiväystä eikä sen jälkeen. Velvollisuutta toimittaa tietoja tuesta, joka on saatu kolmen vuoden kuluessa hyväksyntäkirjeen päiväyksestä, on tarkasteltava suhteessa virkkeeseen, jonka mukaan tuensaaja ei voi saada tukea 'minkään' kolmen vuoden jakson aikana. Viranomaisten mukaan tällä tavoin varmistetaan, että tuki on vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen mukaista. Viranomaiset toteavat lisäksi, että valtaosa tuesta myönnetään joka tapauksessa vähämerkityksiselle tuelle asetetun enimmäismäärän rajoissa.

Viranomaiset ovat kuitenkin myös ilmoittaneet, että 'vähämerkityksiseen tukeen sovellettavaa [menettely]kehystä ei kuitenkaan ole [tietäessä tapauksissa] noudatettu, koska tuki on katsottu aineellisten sääntöjen ja pk-yrityksille myönnettyä tukea, T&K-tukea ja koulutustukea koskevien ryhmäpoikkeusasetusten mukaiseksi'. Viranomaiset tarkensivat myöhemmin, että viittaus menettelysääntöjen rikkomiseen koskee kymmentä tapausta, joissa tuki myönnettiin sallitun tuki-intensiteetin rajoissa mutta joissa myönnettiin lisäksi vähämerkityksistä tukea ilmoittamatta siitä vähämerkityksisen tukiosan saajalle.

Tuen soveltuvuus ETA-sopimuksen toimintaan

Norjan viranomaiset väittävät, että valvontaviranomainen ei ole kiinnittänyt riittävästi huomiota käytäntöihin ja menettelyihin, joita Innovasjon Norge noudatti arvioidessaan tuen soveltuvuutta ETA-sopimuksen toimintaan.

Viranomaiset toteavat yleisesti ottaen, että puualan tukiohjelmasta ei ole myönnetty tukea aluetuen muodossa, vaan tämä väärinkäsitys saattaa johtua (sisäisten ETA-suuntaviivojen liitteenä) olevasta yleiskatsauksesta tuen enimmäisintensiteetteihin (myös aluetuen intensiteetteihin). Viranomaiset toteavat heti perään, että on kuitenkin esimerkkejä tapauksista, joissa tukea on myönnetty tutkimus- ja kehitystuen sallittuun enimmäisintensiteettiin saakka mutta joissa tätä määrää on lisäksi korotettu 5 prosentin alueellisällä. Esimerkkinä mainitaan Trysil Skog AS:lle myönnetty tuki.

Tutkimusta ja kehitystä koskevan 78 tapauksen osalta (joista mainitaan kolme esimerkkiä) viranomaiset väittävät, että tuki on myönnetty valtiontuen suuntaviivojen aineellisoikeudellisten periaatteiden mukaisesti. Kyseisten tapausten arvioinnissa on otettu huomioon se, missä määrin hankkeessa on tarkoitus kehittää uutta teknologiaa, tietämystä tai menetelmiä. Lisäksi etusija on annettu innovatiivisimmille hankkeille. Myös se, voiko hankkeeseen saada rahoitusta muista lähteistä, esimerkiksi Skattefunn-ohjelmasta, on otettu huomioon.

Viranomaiset väittävät, että vaikka sisäisissä ETA-suuntaviivoissa ei mainita pk-yrityksille myönnettyä tukea ja koulutustukea koskevien ryhmäpoikkeusasetusten otsikkoa ja julkaisutietoja, asetukset on 'sisällytetty suuntaviivoihin suurelta osin'.

II. ARVIOINTI

1. ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu valtiontuki

ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa:

'Jollei tässä sopimuksessa toisin määrätä, EY:n jäsenvaltion tai EFTA-valtion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu tämän sopimuksen toimintaan, siltä osin kuin se vaikuttaa sopimuspuolten väliseen kauppaan.'

Jotta toimenpide voitaisiin katsoa ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi valtiontueksi, sen on täytettävä seuraavat neljä kriteeriä: Toimenpiteen on i) tuotava tuensaajille sellainen taloudellinen etu, jota ei saada tavanomaisesta yritystoiminnasta, ii) edun on oltava valtion myöntämä tai valtion varoista myönnetty, iii) toimenpiteen on oltava valikoiva siten, että se suosii jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ja iv) toimenpiteen on vääristettävä kilpailua ja vaikutettava sopimuspuolten väliseen kauppaan.

1.1 Taloudellinen etu

Toimenpiteen on tuotava tuensaajille sellainen taloudellinen etu, jota ei saada tavanomaisesta yritystoiminnasta.

Norjan viranomaiset myöntävät puualan tukiohjelmasta rahoitustukea sellaisille yrityksille, viranomaisille, liike-elämän järjestöille, liitoille jne., jotka edistävät ohjelman tavoitteiden saavuttamista. Tuensaajayritykset saavat taloudellisen edun eli tuen, jota ne eivät saisi tavanomaisesta yritystoiminnasta.

⁽⁴⁴⁾ Komission päätös, tehty 31 päivänä maaliskuuta 2000, valtiontuesta N 673/99 (EYVL C 184, 1.7.2000, s. 25).

⁽⁴⁵⁾ Asia C-143/99, Adria-Wien (Kok. 2001, s. I-8365).

1.2 Valtion varojen käyttö

Edun on oltava valtion myöntämä tai valtion varoista myönnetty.

Maatalous- ja elintarvikeministeriö rahoittaa puualan tukiohjelmasta myönnettävät tuet ja tuet myönnetään suoraan valtion talousarviosta.

1.3 Tiettyjen yritysten tai tuotannonalojen suosiminen

Toimenpiteen on suosittava tiettyjä yrityksiä tai tuotannonaloja.

Useista puualan tukiohjelman käyttöönottoa koskevista lainsäädännön valmisteluasiakirjoista (kuten valkoisesta kirjasta, suosituksesta ja työryhmän raportista) ilmenee, että ohjelman tavoitteena on i) lisätä puunjalostusalan arvoa, ii) parantaa metsäalan ja markkinoiden suhteita kaupankäynnin eri tasoilla (myös raaka-aineen toimittamisessa puunjalostusteollisuudelle). Lisäksi yleistavoitteena on lisätä puun käyttöä.

Puualan tukiohjelmasta myönnetään tämän vuoksi tukea vain, jos katsotaan, että tuki voi hyödyntää puunjalostusalaan ja muita alaan liittyviä puutoimialoja sekä raaka-aineiden toimittamista kyseisille toimialoille. Puualan tukiohjelma suosii siten puuteollisuusyrityksiä ja on siksi luonteeltaan valikoiva. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on todennut tähän liittyen, että toimenpide voi olla valikoiva, vaikka se kattaisi tietyn kokonaisen toimialan (yritykset) ⁽⁴⁶⁾.

On huomattava, että vaikka puualan tukiohjelman mukaisia tukia voidaan myöntää myös muiden toimialojen yrityksille (esimerkiksi silloin, kun yritykset tutkivat puun käyttöä yhdessä muiden materiaalien kanssa), tämä mahdollisuus tarjotaan vain niille toimialoille, jotka voivat edistää puualan tukiohjelman yleistavoitteen saavuttamista eli puunjalostusalan arvon yleistä lisäämistä. Valvontaviranomainen katsoo tämän vuoksi, että myös tämän mahdollisuuden tarkoituksena on viime kädessä suosia puunjalostusalaan ja siihen liittyvillä puutoimialoilla toimivia yrityksiä.

1.4 Kilpailun vääristyminen ja vaikutus sopimuspuolten väliseen kauppaan

Toimenpiteiden on vääristettävä kilpailua ja vaikutettava sopimuspuolten väliseen kauppaan.

Norjan viranomaiset myöntävät puualan tukiohjelmasta tukea puunjalostusalaan (ja siihen liittyvillä aloilla) toimiville yrityksille. Norjan teollisuus vie suuren osan (jopa 90 prosenttia) massapuutavarastaan ja jalostetuista puutuotteista muihin ETA-

maihiin, joissa puutuotteilla käydään vilkasta kauppaa. Lisäksi Norja tuo puutavaraa, jalostettua puuta ja puutuotteita EU:sta. Näissä olosuhteissa tuen myöntäminen yrityksille puualan tukiohjelmasta vahvistaa tuensaajien asemaa verrattuna muihin Norjassa tai muualla ETA-alueella sijaitseviin yrityksiin, jotka kilpailevat niiden kanssa puunjalostusalaan (tai siihen liittyvillä aloilla). Koska puu on lisäksi ainoastaan yksi rakennusalaan käytetyistä raaka-aineista, rakennusyritysten puualan tukiohjelmasta saama tuki vahvistaa niiden asemaa verrattuna muihin rakennusalaan kilpaileviin yrityksiin ⁽⁴⁷⁾.

Valvontaviranomainen katsoo tämän vuoksi, että rahoitustuen myöntäminen yrityksille puualan tukiohjelmasta vääristää kilpailua ja vaikuttaa kauppaan.

1.5 Päätelmä ja tukiohjelman olemassaolo

Valvontaviranomainen toteaa edellä esitetyn perusteella, että puualan tukiohjelma täyttää ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdan soveltamisedot ja on sen vuoksi valtiontukea. Norjan viranomaiset ovat kuitenkin väittäneet, että tietyt puualan tukiohjelmasta myönnettyt yksittäiset tuet eivät kuulu ETA-sopimuksen soveltamisalaan tai eivät ole valtiontukea.

Valvontaviranomaisen näkemys (jota Norjan viranomaiset eivät kiistä) on, että puualan tukiohjelma on säädös, jonka perusteella voidaan myöntää säädöksessä yleisesti ja abstraktisti määriteltyjä tukia yrityksille yksittäisiä tukisummia ilman erillisiä täytäntönnäpötoimia. Tukiohjelma on sen vuoksi valvonta- ja tuomioistuinsopimuksen pöytäkirjassa 3 olevan II osan 1 artiklan d alakohdassa tarkoitettu tukiohjelma. Valvontaviranomainen muistuttaa tältä osin, että yhteisöjen tuomioistuin totesi asiassa C-310/99 seuraavaa: 'Riidanalaisen päätöksen ei tarvinnut sisältää tukiohjelman perusteella yksittäistapauksissa myönnettävien tukien erillistä arviointia. Kunkin kyseessä olevan yrityksen tilannetta on tutkittava vasta siinä vaiheessa, kun tukia peritään takaisin ⁽⁴⁸⁾.' Valvontaviranomainen on arvioinut tämän oikeuskäytännön mukaisesti puualan tukiohjelman sen ominaisuuksien perusteella (sen sijaan, että se olisi arvioinut ohjelmasta myönnettävien yksittäisten tukien erityispiirteet). Norjan viranomaisten esittämällä väitteillä ei voi olla vaikutusta kyseiseen arviointiin, vaan ne otetaan huomioon vasta siinä vaiheessa, jos ja kun käydään keskustelua tuen takaisinperinnästä. Päätelmä siitä, soveltuuko ohjelma ETA-sopimuksen toimintaan, ei vaikuta kysymykseen yksittäisten tukien takaisinperinnästä. Kuten edellä mainitussa tuomiossa todetaan, takaisinperintää käsitellään toisessa vaiheessa ja tuki määrätään perittäväksi takaisin vain silloin, kun valtiontukea koskevia aineellisia määräyksiä on rikottu tosiasiallisesti.

⁽⁴⁷⁾ Ks. tähän liittyen asia C-730/79, Philip Morris v. komissio, Kok. 1989 s. 2671,11 kohta, jossa todetaan seuraavaa: 'Kun valtion taloudellinen tuki vahvistaa yrityksen asemaa jäsenvaltioiden välisessä kaupassa muihin, kilpaileviin yrityksiin verrattuna, tuen on katsottava vaikuttavan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan'.

⁽⁴⁸⁾ Asia C-310/99, Italia v. komissio, Kok. 2002, s. I-2289,91 kohta. Asiassa C-66/02, Italia v. komissio, Kok. 2005, s. I-10901,91 kohta, yhteisöjen tuomioistuin totesi seuraavaa: 'Kun kyse on tukijärjestelmästä, komissio voi tyytyä tutkimaan asianomaisen järjestelmän yleispiirteitä, eikä sillä ole velvollisuutta tutkia jokaista yksittäistä soveltamistapausta [...] todetakseen, sisältääkö järjestelmä tukea. Ks. myös asia E-2/05, ESA v. Islanti, EFTAn oikeustapauskokoelma 2005, s. 202, 24 kohta.'

⁽⁴⁶⁾ Yhdistetyt asiat E-5/04, E-6/04 ja E-7/04, Fesil ja Finnfjord, EFTAn oikeustapauskokoelma 2005, s. 117, 77 kohta. Kyseinen tuomio vahvistaa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön asiassa C-75/97, Belgia v. komissio, Kok. 1999, s. I-3671,33 kohta. Ks. myös asia C-66/02, Italia v. komissio, Kok. 2005, s. I-10901,95 kohta.

Valvontaviranomainen toteaa, etteivät Norjan viranomaiset ole kiistäneet sitä, että puualan tukiohjelma mahdollistaa rahoituksen myöntämisen tuensaajille ETA-sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden, kuten puun osalta. Norjan viranomaiset eivät ole kiistäneet myöskään sitä, että puualan tukiohjelmaan sisältyy mahdollisuus rahoittaa yksiköitä, jotka ovat ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja yrityksiä. On lisäksi kiistatonta, ettei puualan tukiohjelma myönnetty rahoitusta yksinomaan tuensaajille, jotka tarjosivat palvelun vastineeksi siitä.

Toisin sanoen valtiontuen myöntäminen oli osa itse ohjelmaa. Mahdollisuus, että tietyt puualan tukiohjelman edunsaajat eivät välttämättä kuulu ETA-sopimuksen soveltamisalaan (koska niiden tuotteet eivät kuulu sopimuksen soveltamisalaan tai koska tuensaajat eivät itse ole ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja yrityksiä), ei muuta sitä tosiseikkaa, että puualan tukiohjelma katsotaan ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi tukiohjelmaksi.

2. Menettelyvaatimukset

Valvonta- ja tuomioistuin sopimuksen pöytäkirjassa 3 olevan I osan 1 artiklan 3 kohdan mukaan 'EFTAn valvontaviranomaiselle on ilmoitettava tuen myöntämistä tai muuttamista koskevasta suunnitelmasta niin ajoissa, että se voi esittää huomautuksensa (...). Asianomainen valtio ei saa panna ehdottamiaan toimenpiteitä täytäntöön ennen kuin menettelyn tuloksena on saatu aikaan lopullinen päätös.'

Valvontaviranomainen toteaa ensiksikin, että harmonoidun tarvarankuvas- ja koodausjärjestelmän 14 ryhmä (puu ja puusta valmistetut tavarat) kuuluu ETA-sopimuksen soveltamisalaan ja puualan tukiohjelma on tämän vuoksi arvioitava ETA-sopimuksen perusteella. Norjan viranomaiset eivät ilmoittaneet puualan tukiohjelmaa ennen sen toteutusta eivätkä siksi ole noudattaneet valvonta- ja tuomioistuin sopimuksen pöytäkirjassa 3 olevan I osan 1 artiklan 3 kohdan mukaista velvoitettaan. Puualan tukiohjelma myönnettävä valtiontuki on valvonta- ja tuomioistuin sopimuksen pöytäkirjassa 3 olevan II osan 1 artiklan f alakohdassa tarkoitettua sääntöjenvastaista tukea.

3. Tuen soveltuvuus ETA-sopimuksen toimintaan

Valvontaviranomainen toteaa aluksi, että vaikka puualan tukiohjelma sisälsi esimerkiksi tavoitteita ja tukikelpoisia kustannuksia koskevia yksityiskohtaisia tietoja, se ei näyttänyt sisältävän tuen myöntämistä koskevia ehtoja. Valvontaviranomainen ei voi hyväksyä eikä katsoa ETA-sopimuksen toimintaan soveltuvaksi ohjelmaa, jossa tuen myöntämiselle ei aseteta mitään erityisrajauksia (jotka koskisivat esimerkiksi tuki-intensiteettiä). Se seikka, että valvontaviranomaisen antamia valtiontuen suuntaviivoja on käytännössä saatettu noudattaa yksittäistapauksissa, ei muuta tätä näkemystä vaan vaikuttaa, kuten edellä I osan 1.5 kohdassa todettiin, pelkästään kysymykseen tuen takaisinperinnästä.

Valvontaviranomainen toteaa kuitenkin tässä yhteydessä, että Norjan viranomaisten mukaan työryhmän raportissa oleva viittaus ohjelman toteutukseen 'periaatteiden ja käytäntöjen' perusteella ETA:n lainsäädännön rajoissa on ymmärrettävä epäsuorana viittauksena sisäisiin ETA-suuntaviivoihin. Valvontaviran-

omainen tulkitsee Norjan viranomaisten tarkoittavan tällä sitä, että sisäiset ETA-suuntaviivat, joissa vahvistetaan esimerkiksi eri tilanteissa ETA:n lainsäädännön nojalla sallitut tuen enimmäisintensiteetit, olisi katsottava puualan tukiohjelman säännöiksi ja ehdoiksi, joiden perusteella puualan tukiohjelma myönnetään tukea. Ohjelma sisältää toisin sanoen yksilöitävissä olevat säännöt, joissa asetetaan rajoituksia tuen myöntämiselle.

Siltä osin kuin Norjan viranomaiset toteavat, että 'suuntaviivoja tarkistetaan jatkuvasti', on muistettava, että sääntöjenvastaisen valtiontuen soveltuvuutta ETA-sopimuksen toimintaan on arvioitava tuen myöntämisen aikaan tai, jos on kyse ohjelmasta, ohjelman käyttöönoton aikaan voimassa olevassa välineessä vahvistettavien aineellisten perusteiden mukaan. Jokainen ohjelman sääntöihin tehtävä tarkistus on lisäksi arvioitava, jotta voitaisiin määrittää, onko kyse päätöksessä 195/04/KOL⁽⁴⁹⁾ tarkoitettua muutoksesta. Jäljempänä olevassa arvioinnissa tarkastellaan tämän vuoksi sitä, olisiko Innovasjon Norge sisäisten ETA-suuntaviivojen ja myös niihin sittemmin tehtyjen muutosten voitu puualan tukiohjelman sääntöinä katsoa soveltuvan ETA-sopimuksen toimintaan ja olevan erityisesti valvontaviranomaisen antamien valtiontuen suuntaviivojen ja kulloinkin sovellettujen ryhmäpoikkeusasetusten mukaisia.

3.1 Yhteensopivuus ETA-sopimuksen 61 artiklan 2 kohdan kanssa

ETA-sopimuksen 61 artiklan 2 kohdan mukaisia poikkeuksia ei voida soveltaa käsiteltävänä olevaan tapaukseen, sillä puualan tukiohjelmalla ei ole kyseisessä kohdassa lueteltuja tavoitteita.

3.2 Yhteensopivuus ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan kanssa

Valtiontukitoimenpiteen katsotaan soveltuvan ETA-sopimuksen toimintaan ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan a alakohdan nojalla, jos sen tarkoituksena on edistää taloudellista kehitystä alueilla, joilla elintaso on poikkeuksellisen alhainen tai joilla vajaatyöllisyys on vakava ongelma. Koska Norjan aluetukikartassa ei kuitenkaan ole määritelty tällaisia alueita, 61 artiklan 3 kohdan a alakohdasta ei voida soveltaa tähän tapaukseen⁽⁵⁰⁾.

Myöskään ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan b alakohdan poikkeusta ei voida soveltaa, sillä puualan tukiohjelma myönnetyn valtiontuen tavoitteena ei ole edistää Euroopan yhteistä etua koskevan tärkeän hankkeen toteutumista tai Norjan taloudessa olevan vakavan häiriön poistamista.

⁽⁴⁹⁾ Valvontaviranomaisen päätös N:o 194/04/KOL, tehty 14 päivänä heinäkuuta 2004 (EUVL L 139, 25.5.2006, s. 37), päätös sellaisena kuin se on muutettuna valvontaviranomaisen päätöksellä N:o 319/05/KOL, tehty 14 päivänä joulukuuta 2005 (EUVL C 286, 23.11.2006, s. 9). Ks. myös asia T-195/01, Gibraltar v. komissio, Kok. 2001, s. II-3915. On huomattava, että koska ohjelman alkuperäinen käyttöönotto tapahtui sääntöjenvastaisesti menettelyn osalta, kaikki ohjelmaan sittemmin tehdyt muutokset on katsottava sääntöjenvastaiseksi tueksi.

⁽⁵⁰⁾ Ks. valvontaviranomaisen päätös 327/99/KOL, tehty 16 päivänä joulukuuta 1999, aluetuki- ja tukitasokartasta (Norja).

ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukaista poikkeusta, jonka mukaan valtiontuki voidaan katsoa yhteismarkkinoille soveltuvaksi, jos se myönnetään tietyn taloudellisen toiminnan tai talousalueen kehityksen edistämiseen eikä muuta kaupankäynnin edellytyksiä yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla, voidaan sen sijaan mahdollisesti soveltaa. Näin on, jos toimenpide on valtiontuen suuntaviivojen tai sovellettavien ryhmäpoikkeusasetusten mukainen.

Aluetuki

Yritykset ovat aluetukikelpoisia, kun ne ovat sijoittautuneet tietyille edellä mainitussa Norjan aluetukikartassa määritellyille alueille ja kun valtiontuen suuntaviivoissa asetetut aluetukea koskevat edellytykset täyttyvät ⁽⁵¹⁾.

Norjan viranomaiset ovat väittäneet, että puualan tukiohjelmasta ei ole myönnetty tukea aluetuen muodossa. Valvontaviranomainen toteaa kuitenkin, että puualan tukiohjelma on toteutettu sisäisten ETA-suuntaviivojen perusteella ja kyseisissä suuntaviivoissa määrätään mahdollisuudesta myöntää alueellista (investointi)tukea ⁽⁵²⁾. Norjan viranomaiset ovat lisäksi viitanneet tapauksiin, joissa tutkimus- ja kehitystukeen on lisätty 5 prosentin aluelisä (yhtenä esimerkkinä mainitaan Trysil Skog AS).

Valvontaviranomainen toteaa, että valtiontuen suuntaviivoissa vahvistetut edellytykset aluetuen myöntämiselle on täytettävä myös silloin, kun myönnetään aluelisä. Työryhmän raportissa ja sisäisissä ETA-suuntaviivoissa ei kuitenkaan mainita edellytyksiä, jotka olisi täytettävä, jotta aluetukea voitaisiin myöntää, kuten alueellisten etujen yksilöinti (tuottavan investoinnin tai työpaikkojen luomisen muodossa), eikä niissä viitata myöskään Norjan aluetukikarttaan. Valvontaviranomaisella ei ole tämän vuoksi varmuutta siitä, että puualan tukiohjelmasta myönnettävää aluetukea koskevat määräykset ovat valtiontuen suuntaviivojen aluetukea koskevien edellytysten mukaiset.

Tutkimus- ja kehitystyöhön myönnettävä tuki

Tutkimus- ja kehitystyöhön myönnettävän valtiontuen voidaan katsoa soveltuvan ETA-sopimuksen toimintaan, kun se täyttää valtiontuen suuntaviivojen tutkimus- ja kehitystyötä koskevat edellytykset ⁽⁵³⁾. Valtiontuen suuntaviivoissa määritellään tutkimus- ja kehitystyön eri muodot, joita ovat 'perustutkimus', 'te-

ollinen tutkimus' ja 'kilpailua edeltävä kehitystoiminta', ja ilmoitetaan kuhunkin näistä sovellettavat tuki-intensiteetit.

Valvontaviranomainen toteaa, että sisäisissä ETA-suuntaviivoissa vahvistetut tukikelpoiset tutkimustoiminnot ja kustannukset sekä tuki-intensiteetit ovat teknisiä valmistelututkimuksia lukuun ottamatta valtiontuen suuntaviivojen tutkimus- ja kehitystyötä koskevien edellytysten mukaiset. Sisäisissä ETA-suuntaviivoissa olevassa tuki-intensiteettitaulukossa mainitaan kaksi eri tuki-intensiteettiä ⁽⁵⁴⁾ – 50 ja 55 prosenttia – teknisille valmistelututkimuksille, joita suuret yritykset tekevät osana kilpailua edeltävää tutkimustoimintaa, kun taas valtiontuen suuntaviivoissa ⁽⁵⁵⁾ määrätään nimenomaisesti, että kilpailua edeltävää tutkimustoimintaa koskevien korotusten yhdistäminen ei saa johtaa yli 50 prosentin tuki-intensiteettiin.

Koska toinen sisäisissä ETA-suuntaviivoissa vahvistetuista tuki-intensiteeteistä on ristiriidassa valtiontuen suuntaviivojen kanssa eikä ole näyttöä siitä, että asiasta vastuussa oleville työntekijöille olisi annettu ohjeet soveltaa OFU-/IFU-ohjelman tuki-intensiteettiä, joka on valtiontuen suuntaviivojen mukainen, näyttäisi siltä, että puualan tukiohjelmaa koskevista säännöistä annetaan mahdollisuus valtiontuen suuntaviivoissa vahvistetun enimmäismäärän ylittävän tuki-intensiteetin soveltamiseen. Valvontaviranomaiselle ei ole myöskään esitetty valtiontuen suuntaviivoissa vahvistettua tuki-intensiteettiä korkeamman intensiteetin hyväksymisperusteita.

Pk-yrityksille myönnetty tuki ja koulutustuki

Pk-yrityksiä ja/tai koulutustukea koskevien ryhmäpoikkeusasetusten mukaisesti myönnetyn tuen katsotaan soveltuvan ETA-sopimuksen toimintaan, jos tukiohjelma täyttää kaikki kyseisen ryhmäpoikkeusasetuksen edellytykset ja siinä viitataan nimenomaisesti kyseiseen asetukseen (mainitsemalla sen nimi ja julkaisuviitteet *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*) ⁽⁵⁶⁾. Valtion talousarvioissa tai työryhmän raportissa tai missään muussa puualan tukiohjelmaa koskevan lainsäädännön valmisteluasiakirjassa ei kuitenkaan viitata pk-yrityksiin sovellettavan ryhmäpoikkeusasetuksen tai koulutustukea koskevan ryhmäpoikkeusasetuksen soveltamiseen. Valvontaviranomainen ei myöskään ole saanut Norjan viranomaisilta jommankumman ryhmäpoikkeusasetuksen soveltamista koskevia tietoja julkaistavaksi *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*. Norjan viranomaiset eivät tämän vuoksi ole noudattaneet ryhmäpoikkeusasetuksissa säädettyjä vaatimuksia eikä puualan tukiohjelmaa siksi voida katsoa ryhmäpoikkeusten mukaiseksi.

⁽⁵¹⁾ Valtiontuen suuntaviivojen aiempi aluetukea koskeva 25 luku korvattiin 6 päivänä huhtikuuta 2006 uusilla suuntaviivoilla ja komission asetuksella (EY) N:o 1628/2006 (otettu sopimuksen osaksi ETA:n sekakomitean päätöksellä N:o 157, EUVL L 89, 29.3.2007, s. 33, ja ETA-täydennysosa N:o 15, 29.3.2007, s. 24). Asetus tuli voimaan 9 päivänä joulukuuta 2006.

⁽⁵²⁾ Ks. sisäisten ETA-suuntaviivojen liitteessä olevan taulukon mukaiset (aluetuen) enimmäismäärät ja investointitukea koskeva perusteluosa (4.6 jakso).

⁽⁵³⁾ Tutkimus- ja kehitystyötä koskevat aiemmat suuntaviivat korvattiin 7 päivänä helmikuuta 2007 uusilla.

⁽⁵⁴⁾ Näyttää siltä, että vuosien 2000 ja 2001 toisinoissa ei vahvisteta erityistä tuki-intensiteettiä teknisille valmistelututkimuksille.

⁽⁵⁵⁾ Valtiontuen suuntaviivojen tutkimus- ja kehitystukea koskevan 14 luvun 5.3 kohdan 7 alakohta.

⁽⁵⁶⁾ Ks. pk-yrityksiä ja koulutustukea koskevien ryhmäpoikkeusasetusten 3 artiklan 3 kohta. Jos tukitoimenpide täyttää ryhmäpoikkeuksen muodolliset edellytykset, se vapautetaan ilmoitusvaatimuksesta.

Puualan tukiohjelman voidaan kuitenkin katsoa soveltuvan ETA-sopimuksen toimintaan ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan c alakohdan nojalla pk-yrityksiä ja koulutustukea koskevissa ryhmäpoikkeusasetuksissa säädettyjen aineellisten periaatteiden mukaan. Valvontaviranomainen toteaa, että kaikki sisäisissä ETA-suuntaviivoissa⁽⁵⁷⁾ olevat koulutustukea koskevat määritelmät, tukikelpoiset kustannukset ja tuki-intensiteetit ovat koulutustukea koskevan ryhmäpoikkeusasetuksen mukaiset. Myös sisäisissä ETA-suuntaviivoissa⁽⁵⁸⁾ olevat pk-yrityksiä koskevien konsulttipalvelujen ja messujen määritelmät, tukikelpoiset kustannukset ja tuki-intensiteetit ovat pk-yrityksiä koskevan ryhmäpoikkeusasetuksen mukaiset.

Sisäisten ETA-suuntaviivojen 4.3.2 kohdan mukaan pk-yrityksille voidaan kuitenkin myöntää tukea 'verkottuminen ja yhteistyö' -tavoitteeseen, joka jää selkeästi pk-yrityksiä koskevan ryhmäpoikkeusasetuksen aineellisten säännösten soveltamisalan ulkopuolelle. Onkin pohdittava, voidaanko tällaisiin tarkoituksiin myönnettävän rahoituksen katsoa soveltuvan ETA-sopimuksen toimintaan valtiontuen suuntaviivojen pk-yrityksiä koskevien edellytysten tai niissä vahvistettavien, ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan c alakohdasta johtuvien aineellisten periaatteiden perusteella⁽⁵⁹⁾.

Valtiontuen suuntaviivojen mukaan pk-yrityksille voidaan myöntää rahoitusta yhteistyötä varten edellyttäen, että rahoitus ei vaikuta kilpailuun yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla. Valvontaviranomainen katsoo tämän vuoksi, että sisäisissä ETA-suuntaviivoissa annettu mahdollisuus myöntää pk-yrityksille rahoitusta 'yhteistyökumppanien kartoitukseen, strategioihin ja yhteistyön virallistamiseen perustamisvaiheessa' voi olla hyväksyttävää.

Valvontaviranomainen katsoo sitä vastoin, että mahdollisuus rahoittaa yksilöimättömiä 'satunnaisia yhteistoimia'⁽⁶⁰⁾ 'operatiivisessa vaiheessa' tarjoaa tilaisuuden hyvin monenlaisten toimenpiteiden rahoittamisen minä tahansa ajankohtana, mikä ei välttämättä ole osa pk-yritysten keskinäistä yhteistyötä ja voi sen vuoksi vaikuttaa kilpailuun yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla. Kun Norjan viranomaisia pyydettiin ottamaan kantaa tähän asiaan, ne ilmoittivat, että tämän määräyksen mukaista rahoitusta myönnetään vain konsulttipalveluihin. Viranomaiset totesivat kuitenkin samalla, että määräyksessä annetaan mahdollisuus myös kyseisten palvelujen 'oheispalvelujen' rahoittamiseen osana verkkotukea.

Valvontaviranomainen katsoo, etteivät näin epämääräiset ja avoimet määräykset voi saada sitä vakuuttuneeksi siitä, että pk-yrityksille myönnettävää rahoitusta koskevan ohjelman säännöt ovat valtiontuen suuntaviivojen pk-yrityksiä koskevien edellytysten tai aineellisten periaatteiden mukaiset. Sen vuoksi ohjelman ei voida katsoa soveltuvan ETA-sopimuksen toimintaan ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan c alakohdan nojalla.

⁽⁵⁷⁾ 4.4 kohta.

⁽⁵⁸⁾ 4.3 ja 4.3.1 kohta.

⁽⁵⁹⁾ Valtiontuen suuntaviivojen aiempi pk-yrityksille myönnettyä tukea koskeva luku korvattiin 26 päivänä kesäkuuta 2002 pk-yrityksiä koskevalla ryhmäpoikkeusasetuksella.

⁽⁶⁰⁾ Tällaisia toimenpiteitä ovat osaamisen parantamisen ('kompetanseheving') kaltaiset toimenpiteet.

Hankekustannusten sataprosenttiseen rahoittamiseen perustuva käytäntö

Työryhmän raportissa todetaan, että ohjelmasta voidaan myöntää rahoitusta hankkeen kokonaiskustannuksiin, jos hankkeen suoraa edunsaajaa on vaikea tunnistaa. Norjan viranomaiset ovat ilmoittaneet, että hankekustannukset rahoitetaan sataprosenttisesti esimerkiksi silloin, kun suorien edunsaajien tunnistaminen on vaikeaa tai edunsaajien katsotaan saavan vain vähäisen hyödyn (ts. kun on kyse erityisiä kohdealoja koskevista valmistelututkimuksista ja -raporteista), koska kyseisissä tilanteissa ei ole kyse tuesta⁽⁶¹⁾.

Kyseisestä käytännöstä on esitettävä seuraavat kaksi huomautusta: 1) Vaikka Norjan viranomaiset mainitsevat valmistelututkimukset ja raportit esimerkkeinä tapauksista, joissa ei ole kyse tuesta, valtiontuen suuntaviivojen tutkimusta ja kehitystä koskevista edellytyksissä teknisille toteutettavuustutkimuksille vahvistetut tuen enimmäisintensiteetit osoittavat, että (myös valmis-televaan) tutkimustoimintaan myönnetty rahoitus saattaa sisältää valtiontukea⁽⁶²⁾. 2) Jollei kyse ole tukimäärästä, joka alittaa vähämerkityksiselle tuelle asetetun kynnysarvon, vähäisen edun saaminen ei sinänsä sulje pois mahdollisuutta, että kyse on valtiontuesta.

Valvontaviranomainen katsoo tämän vuoksi, että hankekustannusten sataprosenttisen rahoittamisen tueksi esitetty perustelut eivät anna varmuutta siitä, että valtiontuen olemassaolo olisi poissuljettu. Valtiontuen suuntaviivoissa ei myöskään ole kohtaa, jossa sallittaisiin kustannusten sataprosenttinen rahoittaminen, eikä tässä tapauksessa ole väitetty, että kyseistä tuki-intensiteettiä voitaisiin perustella suoraan ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan c alakohdan nojalla. Valvontaviranomainen katsoo tämän vuoksi, että tällaisen käytännön mahdollistava ohjelma ei sovellu ETA-sopimuksen toimintaan.

P ä ä t e l m ä t

Kuten edellä todetaan, puualan tukiohjelma on monista syistä ristiriidassa valtiontuen suuntaviivojen kanssa eikä siihen voida soveltaa suoraan ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan c alakohdan poikkeusta. Valvontaviranomainen katsoo tämän vuoksi, että puualan tukiohjelman ei voida katsoa soveltuvan ETA-sopimuksen toimintaan.

3.3 Vähämerkityksinen tuki

Norjan viranomaisten mukaan puualan tukiohjelma sisältää määräyksiä, joissa määritellään edellytykset, jotka täyttävä tuki voidaan katsoa vähämerkityksiseksi tueksi. Valvontaviranomainen katsoo, että kyseiset puualan tukiohjelman määräykset eivät ole vähämerkityksistä tukea koskevien sääntöjen mukaiset.

⁽⁶¹⁾ Hankekustannusten sataprosenttiseen rahoittamiseen perustuva käytäntö nostaa esiin sekä kysymyksen siitä, onko kyse valtiontuesta, että siitä, soveltuuko tuki ETA-sopimuksen toimintaan. Koska työryhmän raportissa viitataan tähän mahdollisuuteen, voidaan olettaa, että ohjelmassa on tarkoitus noudattaa tällaista käytäntöä ja siihen sovellettavien määräysten soveltuvuudesta ETA-sopimuksen toimintaan on laadittava arviointi (tässä jaksossa). Valtiontuen olemassaoloa koskeva kysymys on merkityksellinen vain pohdittaessa, olisiko tuki perittävä takaisin.

⁽⁶²⁾ Valtiontuen suuntaviivojen tutkimus- ja kehitystukea koskevan 14 luvun 5.3 kohdan 7 alakohta.

Tuki saatetaan katsoa valtiontuen suuntaviivoissa tai niiden jälkeen annetussa vähämerkityksistä tukea koskevassa asetuksessa tarkoitetuksi vähämerkitykseksi tueksi, jolloin toimenpidettä ei katsota ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi valtiontueksi eikä se kuulu ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Puualan tukiohjelma toteutettiin 1 päivän heinäkuuta 2000 ja vuoden 2005 lopun välisenä aikana, joten ohjelman arvioinnissa on sovellettava sekä suuntaviivoja että asetusta ⁽⁶³⁾.

Sekä vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen että valtiontuen suuntaviivojen mukaisesti kansalliset viranomaiset voivat myöntää vähämerkityksistä tukea vasta varmistettuaan, että yrityksen saaman vähämerkityksisen tuen kokonaismäärä ei kasva kolmen edellisen vuoden aikana saatujen muiden vähämerkityksisten tukien vuoksi. Sekä vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen että valtiontuen suuntaviivojen mukaan vähämerkityksiselle tuelle asetetun kynnysarvon noudattaminen voidaan varmistaa pyytämällä tuensaajalta kaikki asiaan liittyvät tiedot ⁽⁶⁴⁾.

Kun puualan tukiohjelma myönnetään vähämerkityksistä tukea, viitataan vähämerkityksistä tukea koskeviin sääntöihin ja tuensaajille ilmoitetaan velvollisuudesta ilmoittaa viranomaisille muista vähämerkityksistä tuista, jotka myönnetään kolmen vuoden kuluessa siitä, kun vähämerkityksisen tuen myöntäminen hyväksyttiin.

Valvontaviranomainen katsoi muodollisen tutkintamenettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä, että koska ilmoitusvelvollisuus koskee vain sellaista vähämerkityksistä tukea, joka on saatu puualan tukiohjelma myönnetyn tuen *jälkeen*, tuensaajia ei ole vaadittu ilmoittamaan, ovatko ne saaneet vähämerkityksistä tukea *ennen* vähämerkityksisen tuen myöntämistä puualan tukiohjelma. Norjan viranomaiset ovat kuitenkin väittäneet, että hyväksyntäkirjeessä mainitaan myös sääntö, jonka mukaan *'minkään kolmen vuoden jakson aikana'* saatu tuki ei saa ylittää vähämerkitykselle tuelle asetettua kynnysarvoa.

Valvontaviranomainen toteaa, että tuensaajalle asetettu vaatimus ilmoittaa tuesta tietyn ajan kuluessa *'hyväksyntäkirjeen päiväyksestä'* on ristiriidassa sen kanssa, että kirjeessä viitataan sääntöön, jonka mukaan *'minkään kolmen vuoden jakson aikana'* saatu tuki ei saa ylittää vähämerkitykselle tuelle asetettua kynnysarvoa. Valvontaviranomainen ei tämän vuoksi voi olla varma siitä, että kirjeen vastaanottaja käsittäisi selkeästi tämän viittauksen velvollisuutena ilmoittaa minkä tahansa kolmen vuoden jakson aikana saadusta tuesta. Valvontaviranomainen pitää tämän vuoksi kiinni alkuperäisestä kannastaan, jossa se totesi, että jos kyseiset määräykset katsotaan osaksi ohjelmaan sovellettavia sääntöjä, niiden ei voida katsoa antavan ennakkoon varmuutta

vähämerkityksistä tukea koskevien määräysten noudattamisesta ⁽⁶⁵⁾.

Valvontaviranomainen toteaa lisäksi, että ainakin syyskuussa 2004 ja heinäkuussa 2005 päivätyissä sisäisten ETA-suuntaviivojen toisinoissa puualan ohjelma sisälsi käytännön, jonka mukaan esimerkiksi tutkimukseen ja kehitykseen myönnettäväksi hyväksyttyä valtiontukea voitaisiin täydentää vähämerkityksenä tukena myönnettyllä tuella ⁽⁶⁶⁾. Valvontaviranomainen katsoo asiassa Kahla Porzellan GmbH tehdyn komission päätöksen mukaisesti, että jos tuki ylittää vähämerkitykselle tuelle asetetun kynnysarvon (samalle yritykselle kolmen vuoden aikana myönnetyn kokonaisrahoituksen perusteella), koko tukimäärä on katsottava valtiontueksi ⁽⁶⁷⁾. Valvontaviranomainen katsoo tämän vuoksi, että menettelytapa, jonka mukaan vain osa yritykselle myönnetystä tuesta on vähämerkityksistä tukea koskevan kynnysarvon mukaista, merkitsee käytännössä sitä, että koko tukimäärä saattaa ylittää vähämerkityksiselle tuelle asetetun kynnysarvon ⁽⁶⁸⁾.

Valvontaviranomainen katsoo edellä esitetyn perusteella, että kyseiset puualan tukiohjelman määräykset eivät ole vähämerkityksistä tukea koskevien sääntöjen mukaisia eikä ohjelmaa voida sen vuoksi hyväksyä ETA-sopimuksen toimintaan soveltuvana.

4. Päätelmät

Valvontaviranomainen katsoo Norjan viranomaisten toimittamien tietojen perusteella, että puualan tukiohjelmaan sisältyy ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea, joka ei sovellu ETA-sopimuksen toimintaan. Valvontaviranomainen katsoo kuitenkin komission tällä alalla noudattaman päätöksentekokäytännön mukaisesti, että vaikka puualan tukiohjelma ei sovellu koko ohjelman kannalta tarkasteltuna ETA-sopimuksen toimintaan, ohjelman puitteissa myönnettyjen yksittäisten tukien voidaan katsoa soveltuvan ETA-sopimuksen toimintaan, jos ne täyttävät valtiontuen suuntaviivojen pk-yrityksiä ja/tai tutkimus- ja kehitystoimintaa koskevat perusteet tai ovat pk-yrityksille myönnettävää tukea ja koulutustukea koskevien ryhmäpoikkeusasetusten aineellisten sääntöjen mukaisia ⁽⁶⁹⁾.

⁽⁶⁵⁾ Sillä seikalla, että monet hyväksytyt tuet saattavat alittaa vähämerkityksiselle tuelle asetetun kynnysarvon, ei ole merkitystä, sillä analysoidessaan tuen soveltuvuutta ETA-sopimuksen toimintaan, valvontaviranomainen rajaa tarkastelun puualan tukiohjelman määräksiin. Todellisella tilanteella on merkitystä pohdittaessa kysymystä tuen takaisinperinnästä.

⁽⁶⁶⁾ Kyseistä käytäntöä kuvaillaan edellä I osan 2.5 jaksossa.

⁽⁶⁷⁾ Komission päätös 2003/643/EY, tehty 13 päivänä toukokuuta 2003, valtiontuesta, jonka Saksa on myöntänyt Kahla Porzellan GmbH:lle ja Kahla/Thüringen Porzellan GmbH:lle (EUVL L 227, 11.9.2003, s. 12). Vastaavasti kun arvioidaan, onko kyseiseen tukeen sovellettavia valtiontuen suuntaviivojen mukaisia tuki-intensiteettejä noudatettu, on otettava huomioon samalle yritykselle myönnetyn tuen kokonaismäärä.

⁽⁶⁸⁾ Myös kyseiseen tukeen sovellettavia tuki-intensiteettejä on noudatettava. Kun vähämerkityksistä tukea myönnetään muun tuen yhteydessä, tuen kokonaismäärä ei saa ylittää eri tukimuotoihin sovellettavien tuen enimmäisintensiteettejä. Tällä on luonnollisesti merkitystä vain silloin, kun tuen kokonaismäärä ei katsota vähämerkityksiseksi tueksi.

⁽⁶⁹⁾ Ks. esimerkiksi komission päätös 2004/343/EY, tehty 16 päivänä joulukuuta 2003, vaikeuksissa olevien yritysten ostoon liittyvästä Ranskan tukiohjelma (EUVL L 108, 16.4.2004, s. 38) ja komission päätös 2003/86/EY, tehty 20 päivänä joulukuuta 2001, valtiontukiohjelma, jonka Espanja toteutti vuonna 1993 uusien yritysten hyväksi Biskajassa (Espanjassa) (EUVL L 40, 14.2.2003, s. 11).

⁽⁶³⁾ Norjan viranomaisten mukaan päivä, jona Norjan viranomaiset ovat antaneet hyväksyntänsä ('tilsagn'), määrittää sen, sovelletaanko kyseiseen tukeen valtiontuen suuntaviivojen aiempaa 12 lukua vai myöhemmin annettua vähämerkityksistä tukea koskevaa asetusta.

⁽⁶⁴⁾ Ks. valtiontuen suuntaviivoissa oleva viittaus valvontamenettelyyn.

Koska puualan tukiohjelmasta ei ole ilmoitettu valvontaviranomaiselle, puualan tukiohjelmasta myönnetty ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut tuet ovat valvonta- ja tuomioistuin sopimuksen pöytäkirjassa 3 olevan II osan 1 artiklan f kohdassa tarkoitettuja sääntöjenvastaisia tukia. Valvonta- ja tuomioistuin sopimuksen pöytäkirjassa 3 olevan II osan 14 artiklasta seuraa, että valvontaviranomainen tekee päätöksen, jonka mukaan ETA-sopimuksessa vahvistettujen valtiontukisääntöjen kanssa yhteensopimaton sääntöjenvastainen tuki on perittävä takaisin tuensaajilta. Tämä määräys ei kuitenkaan vaikuta i) yksittäiseen tukeen, joka täyttää valtiontuen suuntaviivoissa tai vähämerkityksistä tukea koskevassa asetuksessa vahvistetut vähämerkityksistä tukea koskevat edellytykset; eikä ii) yksittäiseen tukeen, jonka todetaan soveltuvan ETA-sopimuksen toimintaan siksi, että tuki on valtiontuen suuntaviivojen pk-yrityksiä ja/tai tutkimusta ja kehitystä koskevien edellytysten taikka pk-yrityksille myönnettävää tukea ja koulutustukea koskevien ryhmäpoikkeusasetusten aineellisten sääntöjen mukaista. Tämä edellyttää lisäksi, että tuki on siihen sovellettavien tuki-intensiteettien mukaista,

ON TEHNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Puualan tukiohjelma ei sovellu ETA-sopimuksen toimintaan 61 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla.

2 artikla

Puualan tukiohjelmasta myönnettävät yksittäiset tuet eivät ole valtiontukea, jos ne täyttävät vähämerkityksistä tukea koskevat edellytykset, jotka vahvistetaan valtiontuen suuntaviivoissa tai vähämerkityksistä tukea koskevassa asetuksessa sen mukaan, kumpaa sovellettiin tuen myöntämisen aikaan.

3 artikla

Puualan tukiohjelmasta myönnettävät yksittäiset tuet, jotka täyttävät valtiontuen suuntaviivojen pk-yrityksiä ja/tai tutkimusta ja kehitystä koskevat perusteet tai jotka ovat pk-yrityksille myönnettyä tukea ja koulutustukea koskevien ryhmäpoikkeusasetusten aineellisten sääntöjen mukaisia, soveltuvat ETA-sopimuksen toimintaan hyväksyttävien tuki-intensiteettien mukaiseen enimmäismäärään asti.

4 artikla

Norjan viranomaisten on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet 1 artiklassa tarkoitetun tuen, joka ei ole 2 ja 3 artiklassa tarkoitettua tukea, perimiseksi takaisin tuensaajilta.

5 artikla

Tuki on maksettava takaisin viipymättä kansallisen oikeuden mukaisten menettelyjen mukaisesti, jos niissä mahdollistetaan päätöksen välitön täytäntöönpano. Takaisinperittävään tukeen sisällytetään korko ja koronkorot, jotka lasketaan siitä alkaen, kun tuki asetettiin tuensaajien käyttöön, siihen asti kun tuki on peritty takaisin. Korko on laskettava päätöksen N:o 195/04/KOL ⁽⁷⁰⁾ 9 artiklan mukaisesti.

6 artikla

Norjan viranomaisten on ilmoitettava EFTAn valvontaviranomaiselle päätöksen noudattamiseksi toteuttamistaan toimenpiteistä kahden kuukauden kuluessa tämän päätöksen tiedoksi-antamisesta.

7 artikla

Tämä päätös on osoitettu Norjan kuningaskunnalle.

8 artikla

Ainoastaan englanninkielinen teksti on todistusvoimainen.

Tehty Brysselissä 23 päivänä tammikuuta 2008.

EFTAn valvontaviranomaisen puolesta

Per SANDERUD
Puheenjohtaja

Kurt JAEGER
Kollegion jäsen

⁽⁷⁰⁾ Katso alaviite 49.

LIITE I

SISÄISISSÄ ETA-SUUNTAVIIVOISSA MÄÄRITETYT TUKIKELPOISET KUSTANNUKSET

Pienille ja keskisuurille yrityksille (pk-yrityksille) ⁽¹⁾ myönnettävän tuen osalta tukikelpoisia ovat kustannukset, jotka aiheutuvat i) ulkopuolisten konsulttien tarjoamista konsulttipalveluista (lukuun ottamatta luonteeltaan jatkuvia tai kausittaisia kustannuksia ja tavanomaisiin toimintakustannuksiin liittyviä kustannuksia); ii) ensimmäistä kertaa tapahtuvasta osallistumisesta messuille ja näyttelyihin; ja iii) verkottumisesta ja yhteistyöstä perustamis- ja käynnistysvaiheessa. Perustamisvaihe kattaa yhteistyökumppanien kartoittamiseen, strategioiden kehittämiseen, yhteistyön organisointiin ja virallistamiseen jne. liittyvän rahoituksen. Käynnistysvaihe kattaa hallinnolliset kustannukset, joita aiheutuu yhteistyön hallinnoinnista kolmen ensimmäisen vuoden aikana (määrä alenee asteittain) ja nk. satunnaisista yhteistoimista. Esimerkkinä viimeksi mainitusta voidaan mainita osaamisen parantaminen, mutta satunnaisiin yhteistoimiin tarkoitettua rahoitusta voidaan myöntää myös muihin vastaaviin toimenpiteisiin sekä käynnistysvaiheen aikana että sen jälkeen alkavan toimintavaiheen aikana.

Koulutukseen myönnettävän tuen osalta erotetaan toisistaan erityiskoulutus ja yleiskoulutus. Erityiskoulutus on koulutusta, johon sisältyy opetusta voidaan hyödyntää suoraan ja pääasiassa työntekijän nykyisessä tai tulevassa työtehtävässä ja josta saatavaa pätevyyttä ei voida siirtää (tai voidaan siirtää vain vähäisessä määrin) muihin yrityksiin tai muille työelämän aloille. Yleiskoulutus on koulutusta, johon sisältyy opetusta voidaan hyödyntää muullakin tavoin kuin ainoastaan tai pääasiassa työntekijän nykyisessä tai tulevassa työtehtävässä ja josta saatava pätevyys on yleisesti ottaen siirrettävissä muihin yrityksiin tai muille työelämän aloille ja joka siten parantaa olennaisesti työntekijän työllistettävyyttä.

Tukikelpoisia kustannuksia ovat kouluttajien henkilöstökulut, kouluttajien ja koulutettavien matkakulut, muut juoksevat kulut (kuten tarvikkeista johtuvat kulut), poistot koneista ja kalustosta (siinä laajuudessa kuin niitä käytetään yksinomaan koulutushankkeessa), koulutushankkeeseen liittyvät opastus- ja neuvontapalvelukustannukset sekä koulutukseen osallistuvista aiheutuvat henkilöstökustannukset muiden mainittujen tukikelpoisten kustannusten kokonaismäärään asti. Ainoastaan ne tunnit, joiden aikana työntekijät todella osallistuvat koulutukseen, voidaan ottaa huomioon sen jälkeen kun niistä on vähennetty tuotantotunnit tai niitä vastaavat tunnit. Tukikelpoiset kustannukset on osoitettava läpinäkyvillä ja eritellyillä asiakirjoilla.

Tutkimuksen ja kehityksen osalta tukikelpoisia kustannuksia ovat sisäisissä ETA-suuntaviivoissa määritetyt henkilöstökulut (tutkijat, teknikot ja avustava henkilöstö, joka on osallistunut ainoastaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan), välineet, laitteet, työtilat ja rakennukset (joita käytetään pysyvästi ja yksinomaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan), konsulttiapu ja vastaavat palvelut (yksinomaan tutkimus- ja kehittämistoiminnan yhteydessä) ja hallinnolliset kulut, jotka liittyvät suoraan tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Muita tukikelpoisia kustannuksia voivat olla toimintamenot eli esimerkiksi materiaalit, hankinnat ja vastaavat tuotteet, jotka liittyvät suoraan tutkimus- ja kehittämistoimintaan.

Investointien (pk-yritysten aluetuen yhteydessä tekemien investointien) osalta tukikelpoisia ovat rakennukset, tehtaat, koneet, perusinvestoinnit sekä patentteihin ja patenttien, lisenssien ja teknisen tietämyksen hankkimiseen liittyvät kulut. Hankkeisiin, joiden investointikustannukset ovat yli 50 miljoonaa euroa, sovelletaan erityissääntöjä.

Toimintatukea (joka määritellään rutiinitehtävien hoitoon tai jakelu-, markkinointi- ja kirjanpito-kustannusten kattamiseen myönnettäväksi tueksi) ei voida myöntää.

⁽¹⁾ Sisäisissä ETA-suuntaviivoissa mainitaan vain pk-yritysten määritelmän pääkohdat. Muussa tapauksessa viitataan valtiontuen suuntaviivoissa olevaan alkuperäiseen määritelmään.

LIITE II

**INNOVASJON NORGEN HALLINNOIMIEN OHJELMIEN SUURIMMAT SALLITUT RAHOITUSASTEET –
YRITYSTEN KOKO JA TUKIKELPOISET ALUEET**

— () = Ohjelma on vain poikkeustapauksissa merkityksellinen mainittujen tarkoitusten ja/tai yritystyyppien kannalta.

— Vähämerkityksistä tukea koskevien sääntöjen nojalla voidaan kaikissa ohjelmissa myöntää enintään 100 000 euroa.

Toimenpide – Ohjelma	Tarkoitus	Pk-yritykset (< 250 työntekijää ja kaksi muuta kriteeriä)		Suuret yritykset
		Pienet yritykset (< 50 työntekijää ja kaksi muuta kriteeriä)	Keskisuuret yritykset (< 250 työntekijää ja kaksi muuta kriteeriä)	
Landsdekkende innovasjonsordning	Investoinnit	15 %	7,5 %	0
	Koulutus- ja neuvontatuki	50 %		0
	Koulutustuki (ei myönnetä tällä hetkellä LI:stä)	(Erityinen/yleinen – 35 % / 70 %)		(Erityinen/yleinen – 25 % / 50 %)
	T&K			
	— Kaupallisen toiminnan kehittämistoimet;	35 %		25 %
	tekniset valmistelu-tutkimukset	75 %		50 %
	— (Yksittäiset tutkimukset, tekniset valmistelu-tutkimukset)	(60 % 75 %)		(50 % 75 %)
OFU/IFU	T&K			
	— Kaupallisen toiminnan kehittämistoimet;	35 % (aluetuki + 5 %)		25 % (aluetuki + 5 %)
	tekniset valmistelu-tutkimukset	75 %		50 %
	— (Yksittäiset tutkimukset, tekniset valmistelu-tutkimukset)	(60 % 75 %)		(50 % 75 %)
Tilskudd til fylkeskommunene for regional utvikling	Investoinnit:			
	Vyöhyke A	30 %		25 %
	B	25 %		20 %
	C	20 % (25 %) (*)		10 % (15 %)
	Koulutus- ja neuvontatuki	50 %		0
	Koulutustuki	Erityinen/yleinen – 40 % / 75 %		Erityinen/yleinen – 30 % / 55 %
	T&K			
	— Kaupallisen toiminnan kehittämistoimet;	40 %		30 %
	tekniset valmistelu-tutkimukset	75 %		55 %
	— (Yksittäiset tutkimukset, tekniset valmistelu-tutkimukset)	(65 % 75 %)		(55 % 75 %)

Toimenpide – Ohjelma	Tarkoitus	Pk-yritykset (< 250 työntekijää ja kaksi muuta kriteeriä)		Suuret yritykset
		Pienet yritykset (< 50 työntekijää ja kaksi muuta kriteeriä)	Keskisuuret yritykset (< 250 työntekijää ja kaksi muuta kriteeriä)	
Omstilling og nyskapning	Investoinnit:			
	— Alueen ulkop.	15 %	7,5 %	0
	— Alueen sisällä	Vyöhyke A: 30 %, B: 25 % ja C: 20 % (25 %) (**)		Vyöhyke A: 25 %, B: 20 % ja C: 10 % (15 %)
	Koulutus- ja neuvontatuki:			
	— Alueen ulkop.	50 %		
	— Alueen sisällä	50 %		
	Koulutustuki			
	— Alueen ulkop.	Erityinen/yleinen – 35 % / 70 %		Erityinen/yleinen – 25 % / 50 %
	— Alueen sisällä	Erityinen/yleinen – 40 % / 75 %		Erityinen/yleinen – 30 % / 55 %
	T&K			
Alueen ulkop.:				
— Kaupallisen toiminnan kehittämistoimet;		35 %		25 %
— tekniset valmistelututkimukset		75 %		50 %
— (Yksittäiset tutkimukset, tekniset valmistelututkimukset)		(60 % 75 %)		(50 % 75 %)
Alueen sisällä:				
— Kaupallisen toiminnan kehittämistoimet;		40 %		30 %
— tekniset valmistelututkimukset		75 %		55 %
— (Yksittäiset tutkimukset, tekniset valmistelututkimukset)		(65 % 75 %)		(55 % 75 %)
Etablererstipend	Vähämerkityksinen tuki	Enintään 400 000 Norjan kruunua (voidaan korottaa erityistapauksissa, kuitenkin enintään 100 000 euroon)		

(*) Enintään 25 % / 15 % voidaan käyttää toimenpiteisiin, joilla voidaan odottaa olevan voimakkaita vaikutuksia aluepolitiikan näkökulmasta. Vest-Agderin, Rogalandin ja Hordalandin maakunnissa tuen enimmäismäärä on 20 % / 10 %.

(**) Enintään 25 % / 15 % voidaan käyttää toimenpiteisiin, joilla voidaan odottaa olevan voimakkaita alueellisia vaikutuksia. Vest-Agderin, Rogalandin ja Hordalandin maakunnissa tuen enimmäismäärä on 20 % / 10 %.